A. 12. 601.

# Ristirahwa tähtraamat

ehk

# Kristlik kalender

# 1925

II. aastakäik.

Tallinnas,
Eesti Misjoni Seltsi wäljaanne.
1924.

**„Minge kõike maailma ja kuulutage armuõpetust kõigele loomale!“ Mark. 16,15.**

Selle Issanda Jeesuse Kristuse käsu täitmiseks on Eesti Ev. Lutheruse usu kiriku liikmed Jumala abiga asutanud

# Eesti Misjoni Seltsi.

Eesti Ev. Lutheruse usu Misjoni Seltsi siht on, Jumala sõna viia nende juurde maailmas, kes seda veel ei ole kuulnud ja kodumaal koguda neid, kes Issanda misjoni käsku tähtsaks ja enesele siduwaks peawad. Selts töötab siis kahes harus:

**1. Välismisjoni harus,**

kes hoolt peab selle eest, et töötegijad välja läheksid ja tööd teeksid paganate keskel, ja

**2. Kodumisjoni harus,**

kes kõiki puhta lutherliku usutunnistuse põhjal seisjaid tahab koguda ja ühendada üheks misjoni koguduseks. Sest misjonaare ei saa välja saata, kui ei ole üksmeelist kogu, kes palve ja ohvriga seda võimalikuks teeb. Ja üksmeelses kogus ei ole kindlamat ühendussidet, kui üks usk ja üks vaim. Seda usku ja seda vaimu ei omandata aga teisel teel kui puhta ja selge Jumala sõna õpetuse läbi. Kodumisjoni harus töötavad séltsi reisijutlustajad, kes kogudustes ja külades misjoni- ja palvetunde peawad.

**Kui sinu süda sind ka sunnib Issanda käsku täitma, siis**

## astu Misjoni Seltsi liikmeks.

Seltsil on mitmelpool kogudustes ka **haruühingud,** mis töötavad samal alusel ja samas vaimus kui peaselts, ja kus neid ei ole, võib neid ellu kutsuda, kui mõtteosalisi leidub.

**Issand Jeesus ütleb ka sulle: „Sest ajast pead sa inimesi püüdma!“ Luuk. 5,10.**

Seltsi esimees on kirikuõpetaja **H. Põld,** Kosel.

A. 12. 601.

# Ristirahwa tähtraamat

ehk

# Kristlik kalender

# 1925

II. aastakäik.

ENSV R. Kirjandusmuuseum
Ef. 6279
RAAMATUKOGU

Tallinnas,
Eesti Misjoni Seltsi wäljaanne.
1924.

## Märkide seletused.

● = noorkuu
☽ = esimene weerand
○ = täiskuu
☾ = wanakuu
P. = püha
p. = päew, pühapäew

3-k. = Kolmekuninga
K-a. = Kolmainu
** = kiriku ja riigi pühad
* = tähtpäewad
Ep. = epistel
Ew. = ewangeelium

## Kiriku pühad.

**Näärikuul:** 1. Uus aasta; 6. Kolmekuninga päew.
**Küünlakuul:** 24. Eesti Wabariigi püha.
**Paastukuul:** 4. Palwepäew; 25. Maarja päew.
**Jürikuul:** 9. Suur Neljap.; 10. Suur Reede; 12 — 14. Lihawõtte phd.
**Lehekuul:** 21. Taewaminemise ehk Suur Nistipäew; 31. Nelipühi I. püha.
**Jaanikuul:** 1. ja 2. Nelipühi II. ja III. püha; 24. Jaani päew.
**Wiinakuul:** 4. Lõikuse püha; 31. Usupuhastuse püha.
**Jõulukuul:** 25—27. Jõulu pühad.

## Päikese- ja kuuwarjutused.

1. Täieline päikese warjutus 24. jaanuaril on näha Ameerikas ja Aafrika läänerannas.

2. Kuu warjutus 8. weebr. on nähtaw Euroopas. Algab õhtul kell 9,3 min. ja lõpeb k. 1,15 m. Eestis warjub kuu palest umbes $^3/_4$.

3. Ringkujuline päikese warjutus 20.—21. juulil ei ole Eestis nähtaw.

4. Kuu warjutus 4. augustil on nähtaw lõunapoolsel maakeral.

## Aastaaegade algused.

Kewade algab 21. märtsil.
Suwi „ 22. juunil.
Sügise algab 23. septembril.
Talw „ 22. detsembril.

## 1925. aastal on 365 päewa.



ENSV TA Fr. R. Kreutzwaldi nim. Kirjandusmuuseumi ARHIIVRAAMATUKOGU
103
400726

# Ajaloolised aasta-arwud.

Sakslaste tulemine Liiwimaale . . . . . 1159 a.
Munk Meinhard Liiwimaal . . . . . 1186 „
Tallinna asutamis-aasta . . . . . 1219 „
Ordu walitsuse algus Eestis . . . . . 1224 „
Eestlaste wiimane wastuhakkamine . . . . . 1343 „
Usupuhastuse algus Saksamaal . . . . . 1517 „
Usupuhastus wastu wõetud Eestimaal . . . . . 1524 „
Ordu walitsuse lõpp . . . . . 1561 „
Liiwimaa saab Poola, Eestimaa Rootsi alla . . . . . 1561 „
Liiwimaa läheb ka Rootsi alla . . . . . 1629 „
Esimene (Stahli) eestikeelne lauluraamat ilmub . . . . 1632 „
Wasine Testament ilmub . . . . . 1686 „
Kodumaa saab Wene walitsuse alla . . . . . 1710 „
Eestikeelne Uus Testament ilmub trükist . . . . . 1715 „
Wennaste kogudus asub meie maale . . . . . 1729 „
Piibli raamat ilmnb Eesti keeles . . . . . 1739 „
Tartu ülikooli asutamine . . . . . 1804 „
Aleksander I annab Eestimaa talurahwa priiks . . . 1816 „
Aleksander I annab Liiwimaa talurahwa priiks . . . 1819 „
Wene usk hakkab meie maale tungima . . . . . 1841 „
J. W. Janseni „Perno Postimees" hakkab ilmuma . . 1857 „
Kreutzwald annab „Kalewipoja" wälja . . . . . 1857 „
Wallad saawad omawalitsuse . . . . . 1866 „
Meie koolid wenestatakse . . . . . 1887 „
Meie kohtud wenestatakse . . . . . 1889 „
Wene-Jaapani sõja algus . . . . . 1904 „
Esimene üleüldine Wene rewolutsjoon . . . . . 1905 „
Usuvalliwuse manifest 26. weebruaril . . . . . 1905 „
Suure ilmasõja algus . . . . . 1914 „
Wene suure rewolutsjooni algus . . . . . 1917 „
Esimene Eesti kiriku kongress Tartus . . . . . 1917 „
Eesti kuulutatakse iseseiswaks . . . . . 1918 „
Eesti Asutaw kogu astub kokku . . . . . 1919 „
Eesti kirikule walitakse esimene piiskop . . . . . 1919 „
Eesti-Wene sõja lõpp . . . . . 1920 „
Eesti esimene Riigikogu hakkab töötama . . . . . 1921 „
Esimene rahwahääletus (nsuõpetuse p.) . . . . . 1923 „

# I. Näärikuu ehk Jaanuar

Hinge päewatoidus.

Ep. Kal. 3,23-29; Ew. Luuk. 2,21 Jeesuse ümberlõikamine.

| | | | |
|---|---|---|---|
| **1 Neljap. | **Uus aasta** | 19 | **Jumala ajad.** |
| 2 Reede. | | 20 | Aja täius Kal. 4,1-7. |
| 3 Laup. | Andu m ☽ | 21 | Aja lõpmatus T. l. 102. |

1. näd Ep. Peetr 4.12-19; Ew. Matt. 3,13-17 Jeesuse ristimine.

| | | | |
|---|---|---|---|
| 4 Pühap. | P. p. uut a. | 22 | **Poja ilmumine.** |
| 5 Esmasp. | | 23 | Meelepärane aasta Luuk. 4,16-21 |
| 6 Teisip. | **Kolme k. p.** | 24 | Walguse tulemine Jes. 60,1-11 |
| 7 Kesknd. | Wana kal. | 25 | Israeli päästmine Room. 11,25-36 |
| 8 Neljap. | jõulud | 26 | Kristus õpetaja Jes. 61 |
| 9 Reede. | | 27 | Issand on kuningas T. l. 99. |
| 10 Laup. | **Paawli p.** ♒ | 28 | Poja igawene au Ilm. 22 |

2. näd. Ep Room. 12,1-6; Ew. Luuk. 2,41-52. 12. a. Jeesus templis.

| | | | |
|---|---|---|---|
| 11 Pühap. | 1.P p.3-k. p. | 29 | **Poja walitsus.** |
| 12 Esmasp. | Walba n. | 30 | Kuningaks seadmine T. l. 110 |
| 13 Teisip. | | 31 | Poja wõit T. l. 2 |
| 14 Kesknd. | | 1 | Poja amet Kol. 1,15-29 |
| 15 Neljap. | **Korjuse p.** | 2 | Igawene walitsus Taan 4,25-34 |
| 16 Reede. | Ilmar m. | 3 | Kutse kõikidele Jes. 55 |
| 17 Laup. | **Tõnise p.** ♎ | 4 | Wiimne wõit Ilm. 12,1-11 |

3. näd. Ep. Room. 12,9-16; Ew. Joh. 2,1-11 Pulmad Kaana linnas.

| | | | |
|---|---|---|---|
| 18 Pühap. | 2. P p. 3-k.p. | 5 | **Jumala hooned.** |
| 19 Esmasp. | Wana 3-k. p. | 6 | Armsad hooned T. l. 84 |
| 20 Teisip. | **Waab. Seb.** | 7 | Õige jumalateenistus Joh. 4,7-26 |
| 21 Kesknd. | | 8 | Templi puhastamine Joh. 2,13-22 |
| 22 Neljap. | | 9 | Elaw tempel 1 Kor. 3,11-23 |
| 23 Reede. | Lemming m. | 10 | Hoone nurgakiwi Jes. 28,14-22 |
| 24 Laup. | Reet n. ♍ | 11 | Uus kogudus 1 Peetr. 2,1-10 |

4. näd. Ep Room. 12,17-21; Ew. Matt 8,1-13 Kapernauma pealik.

| | | | |
|---|---|---|---|
| 25 Pühap. | 3 P. p. 3-k. p. | 12 | **Jumala austamine.** |
| 26 Esmasp. | [Pauluse ü. p. | 13 | Austamine looduses T. l. 19 |
| 27 Teisip. | **Joh. Krüs.** | 14 | Austamine rahwa seas T. l. 115 |
| 28 Kesknd. | | 15 | Isa austamine Joh. 12,24-43 |
| 29 Neljap. | Saamu m. | 16 | Poja austus Hebr. 2,5-13 |
| 30 Reede. | W. Tõnise p. | 17 | Jumala au wägewus. Jes. 6 |
| 31 Laup. | Taal n. ♑ | 18 | Inglid annawad au. Ilm. 4 |

# II. Küünlakuu ehk Weebruar

Hinge päewatoidus.

5. näd. Ep. Room 13,8-10; Ew. Matt. 8,23-27. Mere waigistamine.

| | | | | |
|---|---|---|---|---|
| 1 | Pühap. | 4. P. p. 3k. p. | 19 | **Jumala tööd.** |
| 2 | Esmasp. | | 20 | Tema tööde suurus T. l. 111 |
| 3 | Teisip. | | 21 | Tema tööde au T. l. 145 |
| 4 | Kesknd. | | 22 | Igawesed teod Ap. t. 15,12-32 |
| 5 | Neljap. | Wirwe n. | 23 | Kardetawad teod Jlm. 15. |
| 6 | Reede. | | 24 | Pojale antud teod Joh. 5,24-47 |
| 7 | Laup. | | 25 | Meile antud teod Joh 14,1-14 |

6. näd. Ep. 1. Kor. 9,24-10,5; Ew. Matt. 20,1-16. Töötegijaist wiinamäál.

| | | | | |
|---|---|---|---|---|
| 8 | Pühap. | 9. P. e. Ül. p. | 26 | **Jumala kartuse tee.** |
| 9 | Esmasp. | Luuwalu p. | 27 | Jumala kartuse õnnistus T. l. 128 |
| 10 | Teisip. | Endel m. | 28 | Elu õiges kartuses Eebr. 10,26-39 |
| 11 | Kesknd. | | 29 | Südamlik kartus Jer. 32,37-42 |
| 12 | Neljap. | | 30 | Manitsus kartusele 1 Peetr. 1,17-25 |
| 13 | Reede. | | 31 | Aukartuse paik 1 Moos. 28,10-22 |
| 14 | Laup. | | 1 | Kartus käskude ees T. l. 119,160-176 |

7. näd. Ep. 2. Kor. 11,19-12,9; Ew. Luuk. 8,4-15 Külwajast

| | | | | |
|---|---|---|---|---|
| 15 | Pühap. | 8. P. e. K. Ül. p. | 2 | **Lapselik meel.** |
| 16 | Esmasp. | (Neitsi p. | 3 | Hoiatus pahandajaile Matt. 18,1-11 |
| 17 | Teisip. | | 4 | Lapselik järelkäimine Luuk. 9,46-56 |
| 18 | Kesknd. | | 5 | Jumala laste elu Kaal. 4,6-20 |
| 19 | Neljap. | | 6 | Laste armastus 1 Joh. 2,1-17 |
| 20 | Reede. | | 7 | Walguse lapsed 1 Joh. 1 |
| 21 | Laup. | Ellu n. | 8 | Lapseks saamine Joh. 1,9-18 |

8. näd. Ep. 1. Kor. 13; Ew. Luuk. 18,31-43. Kannatamise ettekuulutus.

| | | | | |
|---|---|---|---|---|
| 22 | Pühap. | Paastu p. | 9 | **Jeesuse tunnistus enesest.** |
| 23 | Esmasp. | (Wastla p. | 10 | Tee, tõde, elu Joh. 14,6-21 |
| ** 24 | Teisip. | Eesti W. r. p. | 11 | Tulewiskaja Luuk. 12,49-59 |
| 25 | Kesknd. | Tuha p. | 12 | Mina olen see Matt. 14,22-36 |
| 26 | Neljap. | | 13 | Maailma walgus Joh. 8,12-30 |
| 27 | Reede. | Laur m. | 14 | Jeesus wabastaja Joh. 8,31-45 |
| 28 | Laup. | | 15 | Tunnistus wandega Matt. 26,57-66 |

# III. Paastukuu ehk Märts

Hinge päewatoidus.

9. näd. Ep. 2. Kor. 6,1-10; Ew. Matt. 4,1-11. Kristuse kiusatus.

| | | | | |
|---|---|---|---|---|
| 1 | Pühap. | 1. P. Paast. | 16 | Wõitlus kiusatustega: |
| 2 | Esmasp. | ☽ | 17 | Kiusatused. Jiob. 6,1-24 |
| 3 | Teisip. | | 18 | Kiusatuse kasu. Jak. 1,1-15 |
| **4 | Kesknd. | Palwe p. | 19 | Ettewaatust! 1 Kor 10,13-33 |
| 5 | Neljap. | Wäino m. | 20 | Abi kiusatuses. T. I. 40 |
| 6 | Reede. | | 21 | Wägew warjupaik. T. I. 71 |
| 7 | Laup. | | 22 | Waikne olek. T. I. 62 |

10. näd. Ep. 1. Tess. 4,1-7; Ew. Matt. 15,21-28. Kananeamaa naine.

| | | | | |
|---|---|---|---|---|
| 8 | Pühap. | 2. P. Paast. | 23 | Igatsus rahu järele. |
| 9 | Esmasp. | (Pööri p. | 24 | Rahu igatsus. T. I. 6 |
| 10 | Teisip. | ☽ | 25 | Südame rahutus. Hab. 2,4-20 |
| 11 | Kesknd. | Mikk m. | 26 | Rahutu maailm. T. I. 39 |
| 12 | Neljap. | Taliharja p. | 27 | Südame rahu. Room. 5,1-10 |
| 13 | Reede. | | 28 | Rahu jagaja. Matt. 11,25-30 |
| 14 | Laup. | Wilma n. | 1 | Alaline rahu. T. I. 4 |

11 näd. Ep. Eew. 5,1-9; Ew. Luuk. 11,14-28 Kurja waimu wäljasaatmine.

| | | | | |
|---|---|---|---|---|
| 15 | Pühap. | 3. P. Paast. | 2 | Patust pöörmine. |
| 16 | Esmasp. | | 3 | Kutse pöörmisele. Jer. 4,1-9 |
| 17 | Teisip. | Ruuta n. ☾ | 4 | Tarwe pöörata. Esek. 3,17-27 |
| 18 | Kesknd. | | 5 | Pöörmise kasu Joel 2,1-20 |
| 19 | Neljap. | | 6 | Töotus pöörmisele. Jes. 30,9-26. |
| 20 | Reede. | Reedu n. | 7 | Täieline pööre. Luuk. 15,11-24 |
| 21 | Laup. | Pendise p. | 8 | Jumal toob pöörde. Jes. 59 |

12. näd. Ep. Kal. 4,21-31; Ew. Joh. 6.1-15. 5000 mehe toitmine.

| | | | | |
|---|---|---|---|---|
| 22 | Pühap. | 4. P. Paast. | 9 | Patukahetsus. |
| 23 | Esmasp | | 10 | Patu häda. T. I. 130 |
| 24 | Teisip. | ● | 11 | Patu tunnistus. T. I. 51 |
| *25 | Kesknd. | Maarja p. | 12 | Andeksaamine T. I. 32 |
| 26 | Neljap. | Eesti r. priiks- | 13 | Rahwa patu häda. Jer. n. I. 3,40-51 |
| 27 | Reede. | (last. 1819. | 14 | Meeleheitmine. Matt. 27,3-10 |
| 28 | Laup. | | 15 | Õige ümber pööramine. Joona 3 |

13. näd Ep. Ebr. 9,11-15; Ew. Joh. 8.46-59. Waidlus rahwaga tõe eest

| | | | | |
|---|---|---|---|---|
| 29 | Pühap. | 5. P. Paast. | 16 | Arm ja halastus. |
| 30 | Esmasp. | | 17 | Helduse kiitus. T. I. 89,1-34 |
| 31 | Teisip. | Liina n. | 18 | Halastaja Issand. Luuk. 7,36-50 |

# IV. Jürikuu ehk April

Hinge päevatoidus.

| | | | | |
|---|---|---|---|---|
| 1 | Kesknd. | ☽ | 19 | Usu hädad. Matt. 17,14-27 |
| 2 | Neljap. | Tiiu | 20 | Armu walik. Room. 9,14-33 |
| 3 | Reede | | 21 | Armu kestwus. Room. 11,1-22 |
| 4 | Laup. | Ambruse p. | 22 | Õigeksſaamine armust. Ap. t. 15,4-17 |

14. näd. Ep. Wil. 2,5-11; Ew. Matt. 21,1-9. Jeesus läheb Jeruusalemma.

| | | | | |
|---|---|---|---|---|
| 5 | Pühap. | **Palmip. p.** | 23 | **Õigeksſaamine usust.** |
| 6 | Esmasp. | Kullerwo | 24 | Ust teeb õigeks. Room. 10,4-17 |
| 7 | Teisip. | | 25 | Õigus üksnes armust. Room. 3,19-30 |
| 8 | Kesknd. | ♋ | 26 | Usu õigus. Room. 4 |
| **9 | Neljap. | **S. Neljap.** | 27 | Õige preester. Eebr. 7,14-28 |
| **10 | Reede | **S. Reede.** | 28 | Õigekstegija. Jes. 53 |
| 11 | Laup. | | 29 | Lootus hauas. T. l. 16 |

15. näd. Ep. 1. Kor. 5,6-8; Ew. Mark. 16,1-8. Kristuse ülestõusmine.

| | | | | |
|---|---|---|---|---|
| **12 | Pühap. | 1. **Kristuse** | 30 | **Ülestõusmine ja elu.** |
| **13 | Esmasp. | 2. **ülest. p** | 31 | Surma ärawõitja. Joh. 11,1-27 |
| *14 | Teisip. | 3. | 1 | Ülestõusmise lootus. 1 Peetr. 1,3-16 |
| 15 | Kesknd. | (Karjal. p. | 2 | Ülestõusmise tõde. 1 Kor. 15,1-22 |
| 16 | Neljap. | ☾ | 3 | Meie ülestõusmine. 1 Kor. 15,35-49 |
| 17 | Reede | | 4 | Meie wõit. 1 Kor. 15,50-58 |
| 18 | Laup. | | 5 | Uus elu. Room. 6,8-23 |

16. näd. Ep. 1. Joh. 5,4-12; Ew. Joh. 20,19-31. Uskmata Toomas.

| | | | | |
|---|---|---|---|---|
| 19 | Pühap | 1. P. p. Kr. Ül. p. | 6 | **Elu Kristuses.** |
| 20 | Esmasp. | | 7 | Ühendus Jeesusega. Joh. 15,1-16 |
| 21 | Teisip. | | 8 | Ühendus Jumalaga. Joh. 17,1-26 |
| 22 | Kesknd. | | 9 | Elu Kristusele. Room. 14,17-23 |
| 23 | Neljap | **Jüri p.** ♍ | 10 | Elu andja. Joh. 6,27-40 |
| 24 | Reede. | | 11 | Kõige elu alus. Kol 1,9-19 |
| 25 | Laup. | **Markuse p.** | 12 | Elutee. Luuk. 13,24-30 |

17. näd. Ep. 1. Peetr. 1,21-25; Ew. Joh. 10 11-16. Heast karjasest.

| | | | | |
|---|---|---|---|---|
| 26 | Pühap. | 2. P. p. Kr. Ül. p. | 13 | **Kristus ja tema kari.** |
| 27 | Esmasp. | Künni p. | 14 | Õige karjane. Joh. 10,1-11 |
| 28 | Teisip. | | 15 | Õiged lambad. Joh. 10,22-38 |
| 29 | Kelknd. | | 16 | Õige kari. Jer 3,11-25 |
| 30 | Neljap. | Tuule r. p. ☽ | 17 | Õiged hingekarjased. 1 Peetr. 5,1-5 |

# V. Lehekuu ehk Mai

Hinge päewatoidus.

| | | | |
|---|---|---|---|
| 1 Reede | **Wolbri p.** | 18 | Manitsus karjastele. Ap. t. 20,17-32 |
| 2 Laup. | | 19 | Öndsate kari. Ilm. 7,9-17 |
| 18. näd. Ep. 1. Peetr. 2,11-20; Ew. Joh. 16,16-23. Üürikese aja päraſt. | | | |
| 3 Pühap. | **3. P. p. Kr. Ül. p.** | 20 | **Jumala armastuſe kiitus.** |
| 4 Esmasp. | [Risti l. p. | 21 | Jumal on armastus. 1. Joh. 4,9-19 |
| 5 Teiſip. | | 22 | Armastuſe waim. 1 Joh. 4,1-8 |
| 6 Keſknd | W. Jüri p. | 23 | Jumala lapſed. 1 Joh. 3,1-12 |
| 7 Neljap | Linnu † p. ☉ | 24 | Armastus ja wiha. 1 Joh. 3,13-24 |
| 8 Reede. | Laos m. | 25 | J. armastuſe pant. Room. 5,8-18 |
| 9 Laup. | **Nigula p.** | 26 | J. armastuſe pikkus. Hoſ. 11 |
| 19. näd. Ep. Jak. 1,16-21; Ew. Joh. 16,5-15. Kristuſe äraminemiſeſt. | | | |
| 10 Pühap. | **4. P. p. Kr. Ül. p.** | 27 | **Laulmine Jumala kiituſeks.** |
| 11 Esmasp. | | 28 | Laulma kutſumine. T. l. 96 |
| 12 Teiſip. | Laine n. | 29 | Pühade laul T. l. 81. |
| 13 Keſknd. | | 30 | Kõige wan. kiidulaul. 2 Moos. 15,1-21 |
| 14 Neljap. | Lehe † päew | 1 | Eluaegne laul. T l. 104 |
| 15 Reede. | Öie n. ☾ | 2 | Laul koguduſes. Eew. 5,15-21 |
| 16 Laup. | | 3 | alle kiitus. Ilm. 5 |
| 20. näd. Ep. Jaak. 1,22-27; Ew. Joh. 16,23-30. Õigeſt palumiſeſt. | | | |
| 17 Pühap. | **5. P. p. Kr. Ül. p.** | 4 | **Tänamine ja palumine.** |
| 18 Esmasp. | Eeriku p. | 5 | änamiſe kaunidus. T. l. 92 |
| 19 Teiſip. | | 6 | õotus palwele. Jer. 29,7-14 |
| 20 Keſknd. | | 7 | Palwe wägi Luuk 11,5-13 |
| **21 Neljap. | **Taewam. p.** | 8 | unnistus ja palwe Ap. t. 1,4-14 |
| 22 Reede | Sulew m. ☾ | 9 | Õiglaſe palwe. Jaak. 5,7-18 |
| 23 Laup. | | 10 | Öndsate tänu. Ilm. 11,15-19 |
| 21. Ep. Peetr. 4,7-11; Ew. Joh. 15,26-16,4 Rõõmustajaſt waimuſt. | | | |
| 24 Pühap. | **6. P. p. Kr. Ül. p.** | 11 | **Kristus koguduſe pea.** |
| 25 Esmasp. | | 12 | Jumala paremal käel. Kol. 3,1-17 |
| 26 Teiſip. | | 13 | Elu Kristuſele. Room. 14,1-19 |
| 27 Keſknd. | Osmo m. | 14 | Pea on ihu juht. Eew. 4,7-24 |
| 28 Neljap. | | 15 | Koguduſe otstarwe. Eew. 3,1-12 |
| 29 Reede | Willu m. | 16 | Uus kogudus. Eebr. 12,18-29 |
| 30 Laup. | ☽ | 17 | Igawene kogudus. Ilm. 21,1-8 |
| 22. näd. Ep. Ap. t. 2,1-13; Ew. Joh. 14,23-31. Waimu tõotamine. | | | |
| **31 Pühap. | **1. Nelip. p.** | 18 | **Püha Waimu tegewus.** |

# VI. Jaanikuu ehk Juuni

Hinge päewatudos.

| | | | | |
|---|---|---|---|---|
| **1 | Esmasp. | 2. Nelip. p. | 19 | Waimu saladused. Joh. 3,5-21 |
| *2 | Teisip. | 3. Nelip. p. | 20 | Igatsus Waimu järele. T. I 143 |
| 3 | Kesknd. | | 21 | Waimu juhatus. 1 Joh. 2,18-29 |
| 4 | Neljap. | Alo m. | 22 | Waimu anded. 1 Kor. 12,4-13 |
| 5 | Reede | | 23 | Waimu õpetus. Luuk. 12,1-12 |
| 6 | Laup. | ☽ | 24 | Waimu juhtimine. Ap t. 16,1-15 |

23. näd. Ep. Room 11,33-36; Ew. Joh. 3,1-15. Jeesus ja Nikodeemus.

| | | | | |
|---|---|---|---|---|
| 7 | Pühap. | Kolm. a. p. | 25 | **Püha Waimu mõju.** |
| 8 | Esmasp. | | 26 | Waimu tunnistused. Room. 8,1-11 |
| 9 | Teisip. | Eha n. | 27 | Waimu jagamine. Ap. 19,1-12 |
| 10 | Kesknd. | | 28 | Waimu ilmutused. Eew. 1,3-23 |
| 11 | Neljap. | | 29 | Waimu äratused. Eew. 2,1-18 |
| 12 | Reede | | 30 | Waimu õnnistused. Room. 15,13-21 |
| 13 | Laup. | ☾ | 31 | Waimu julgustus. Room. 8,26-39 |

24. näd. Ep. 1. Joh. 4,16:21; Ew. Luuk. 16,19-31. Rikkast mehest ja Laatsarusest.

| | | | | |
|---|---|---|---|---|
| 14 | Pühap. | 1. P. p. K.-a. J. p. | 1 | **Wale Waimud.** |
| 15 | Esmasp. | Wiidi p. | 2 | Waleõpetajad. 1 Tim. 4,1-10 |
| 16 | Teisip. | | 3 | Hoiatus ekſitajate eest. 2 Peetr 2,1-11 |
| 17 | Kesknd. | | 4 | Walewaimu wõitlus. Juuda 3-25 |
| 18 | Neljap. | Juta n. | 5 | Wiimse aja ekſitajad. 2 Tim. 3 |
| 19 | Reede | | 6 | Walewaimu wangistus Ilm. 20,1-10 |
| 20 | Laup. | Tiit m. | 7 | Üleskutse wõitlusele. Eew. 6,11-19 |

25. näd. Ep. 1. Joh. 3,13-18; Ew. Luuk. 14,16-24. Suurest õhtusõõmaajast.

| | | | | |
|---|---|---|---|---|
| 21 | Pühap. | 2. P. p. K.-a. J. p. ☽ | 8 | **Jumala sõna.** |
| 22 | Esmasp. | [Pöörі p. | 9 | Jumala sõna au. T. I. 119,1-24 |
| 23 | Teisip. | Angewa n. | 10 | Sõna kindlus. 2 Peetr. 1,12-21 |
| *24 | Kesknd. | **Jaani p.** | 11 | Jsu sõna järele. T. I. 119,33-57 |
| 25 | Neljap. | Wiiu n. | 12 | Sõna walgus. T. I. 119,89-109 |
| 26 | Reede | | 13 | Sõna õnnistus. T. I. 1 |
| 27 | Laup. | 7 magaja p. | 14 | Sõna on kindlus. T. I. 147,7-20 |

26. näd. Ep. 1. Peetr5,6-11; Ew. Luuk. 15,1-10. Kadunud lambast.

| | | | | |
|---|---|---|---|---|
| 28 | Pühap. | 3. P. p. K.-a. J. p. | 15 | **Jumala riigi külwitöö.** |
| 29 | Esmasp. | **P. Pauli p.** ☽ | 16 | Rõõmsad sõnumed. Jes. 52 |
| 30 | Teisip. | Paul. m. p. | 17 | Õige ewangeelium. Kal. 1,6-24 |

# VII. Heinakuu ehk Juuli

Hinge päewatoidus.

| | | | | |
|---|---|---|---|---|
| 1 | Kesknd. | | 18 | Misjoni tegewus. Aggai 2,1-9 |
| 2 | Neljap. | H. Maar. p. | 19 | Paganate kogumine. Jes. 66,15-24 |
| 3 | Reede | | 20 | Paganate misjon Ap. t. 13,42-52 |
| 4 | Laup. | | 21 | Pauluse külwitöö Ap. t. 28,17-31 |

27. näd. Ep. Room. 8,18-23; Ew. Luuk. 6,36-42. Olge armulised.

| | | | | |
|---|---|---|---|---|
| 5 | Pühap. | 4 P.p.K.-a.J.p. | 22 | **Usu tärkamine.** |
| 6 | Esmasp. | Ako ☽ | 23 | Usutunnistus. Matt. 16,1-20 |
| 7 | Teisip. | | 24 | Usu igatsus. Taaw. l. 42 |
| 8 | Kesknd. | Widrik m. | 25 | Usu laad. Eebr. 11,1-16 |
| 9 | Neljap. | | 26 | Usu eeskuju. Eebr. 12,1-11 |
| 10 | Reede. | 7 wenna p. | 27 | Usu lootus. Taaw. l. 27 |
| 11 | Laup. | | 28 | Poolik usk. Ap. t. 26,19-29 |

28. näd. Ep. 1. Peetr. 3,8-15; Ew. Luuk. 5,1-11. Rohke kalasaak.

| | | | | |
|---|---|---|---|---|
| 12 | Pühap. | 5.P.p.K.-a.J.p. | 29 | **Usu tunnistamine.** |
| 13 | Esmasp. | Mareta p. ☾ | 30 | Kohust. tunnistada. Matt. 10,16-33 |
| 14 | Teisip. | [ehk Karuse p. | 1 | Usu hädaohud. Jer. 17,5-18 |
| 15 | Kesknd. | Apost. l. p. | 2 | Waadake oma usku! 2 Kor. 13 |
| 16 | Neljap. | | 3 | Usu eesmärk. Wil. 3,1-14 |
| 17 | Reede. | | 4 | Usus ustaw. 1 Tim. 1,12-20 |
| 18 | Laup. | Kulla | 5 | Õiged tunnistajad. Tim. 3,8-16 |

29. näd. Ep. Room. 6,3.11; Ew. Matt. 5,20-26. Paremast õigusest.

| | | | | |
|---|---|---|---|---|
| 19 | Pühap. | 6.P.p.K.-a.J.p. | 6 | **Elaw usk.** |
| 20 | Esmasp. | Elia p. ● | 7 | Usu wägi. 1 Joh. 5,1-16 |
| 21 | Teisip. | | 8 | Usu katsumised. Eebr. 11,17-40 |
| 22 | Kesknd. | M. Magdaleena | 9 | Surnud usk. Jak. 2,14-26 |
| 23 | Neljap. | | 10 | Usu kinnitus. Ap. t. 4,5-31 |
| 24 | Reede | | 11 | Kristuse tunnistajad. Ap. t. 5,17-42 |
| 25 | Laup. | Jaakobi p. | 12 | Käsk ja usk. Kal. 2, 16-3,14 |

30. näd. Ep. Room. 6,19-23; Matt. 9,35-38. Misjoni meel ja palwe.

| | | | | |
|---|---|---|---|---|
| 26 | Pühap. | 7.P.p.K.-a.J.p. | 13 | **Uskmata meele wili.** |
| 27 | Esmasp. | ☽ | 14 | Soodoma hukatus. 1 Moos. 19,15-29 |
| 28 | Teisip. | | 15 | Hõela tunnistus. T. l. 53 |
| 29 | Kesknd. | Olewi p. | 16 | Hõelate uhkus. T. l. 12 |
| 30 | Neljap. | | 17 | Wõitlus hõelusega. T. l. 17 |
| 31 | Reede | Koidula | 18 | Palwe hõelate. pärast. T. l. 140 |

# VIII. Lõikuſekuu ehk August

Hinge päewatoidus.

| | | | | |
|---|---|---|---|---|
| 1 | Laup. | Peetr. ahel p. | 19 | Hõelate ots T. l. 41. |
| | 31. näd. Ep. Room. 8,12-17; Ew. Matt. 7.15-23. Waleprohwetitest. | | | |
| 2 | Pühap. | 8 P. p. K. a. | 20 | **Waimulik nälg.** |
| 3 | Esmasp. | [J. p. | 21 | Hinge näljaajad. Aamos. 8. |
| 4 | Teisip. | August m. ☉ | 22 | Maailma lestad. Luuk. 15,11-24 |
| 5 | Kesknd. | | 23 | Eluleib Joh. 6,41-58 |
| 6 | Neljap. | Krist. selet. p. | 24 | Petis rikkus. Ilm. 3,14-22 |
| 7 | Reede | Tõnu | 25 | Õndsakskiitmised. Matt. 5,1-16 |
| 8 | Laup. | Wiisa n. | 26 | Hingetoitja Taaw. l. 23 |
| | 32. näd. Ep. 1. Kor. 10,6-13; Ew. Luuk. 16,1-9. Ülekohtusest majapidajast. | | | |
| 9 | Pühap. | 9. P. p. K.-a J. p. | 27 | **Koguduse hooldajad.** |
| 10 | Esmasp. | Lauritsa p. | 28 | Kurjad karjased. Es. 34,1-10 |
| 11 | Teisip. | ☾ | 29 | Waleprohwetid Jer. 23,13-32 |
| 12 | Kesknd. | Made n. | 30 | Hea hoolekandja Es. 34.11-22 |
| 13 | Neljap. | | 31 | Hea karjane Es. 34. 23-31 |
| 14 | Reede | | 1 | Tühjad karjased Sakar. 11,4-17 |
| 15 | Laup. | Rukki M. p | 2 | Lammaste suurkarjane. Hebr. 13,7-51 |
| | 33. näd. Ep. 1. Kor. 12,1-11; Ew. Luuk. 19.41-48. Jerusalemma häwitamisest. | | | |
| 16 | Pühap. | 10. P. p. K.-a. J. p. | 3 | **Jumala riigi tulemisest** |
| 17 | Esmasp. | Armas m. | 4 | Tulemise aeg. Luuk. 17,20-37 |
| 18 | Teisip. | | 5 | Siionist tuleb õnnistus. Jes. 2,2-18 |
| 19 | Kesknd. | ● | 6 | Uuendatud kogudus. Jes. 4 |
| 20 | Neljap. | | 7 | Jehoowa meie õigus. Jer. 23,1-8 |
| 21 | Reede | Alew m. | 8 | Riigi uuendamine Matt. 21,33-46 |
| 22 | Laup. | | 9 | Wõitlus riigi pärast. 2 Tim. 4,1-8 |
| | 34. näd Ep. 1. Kor.15,1-10; Ew. Luuk. 18,9-14, Wariseerist ja tõlnerist. | | | |
| 23 | Pühap. | 11. P. p. K.-a. J. p. | 10 | **Wõitlus patu wastu.** |
| 24 | Esmasp. | Pärtli p. | 11 | Õige käsutäitmine Matt. 5,38-48 |
| 25 | Teisip. | | 12 | Hoiatus himude eest 1. Kor. 6,9-20 |
| 26 | Kesknd. | | 13 | Kõik patualused Room 2,1-16 |
| 27 | Neljap. | ☽ | 14 | Pühitsuse elu 1. Tim. 4,1-12 |
| 28 | Reede | | 15 | Patu elu. Jes. 5,1-17 |
| 29 | Laup. | Joh. hukkam. p. | 16 | Patu hukatus Jes. 5,18-30 |
| | 31. näd. Ep. 2 Kor. 3,4-11; Ew. Mark. 7,31-37. Kurt ja keeletu. | | | |
| 30 | Pühap. | 12. P. p. K.-a J. p. | 17 | **Uus elu.** |
| 31 | Esmasp. | Sander | 18 | Uus süda Esek 11,14-24 |

# IX. Mihklikuu ehk September

Hinge päewatoidus.

| | | | | |
|---|---|---|---|---|
| 1 | Teisip. | Kalew m. | 19 | Uus waim Esek 36,22-36 |
| 2 | Kesknd. | | 20 | Uus seadus Jer. 31,31-40 |
| 3 | Neljap. | ☽ | 21 | Uue seaduse au Jes. 25 |
| 4 | Reede | Meos m. | 22 | Elu allikas Joh. 7,31-53 |
| 5 | Laup. | | 23 | Elu jagaaw amet 2. Kor. 4. |

36. näd. Ep. Kal. 3,15-22; Ew. Luuk. 10,23-27. Halastajast Samaaria mehest.

| | | | | |
|---|---|---|---|---|
| 6 | Pühap. | **13. P. p.** | 24 | **Eestpalwed.** |
| 7 | Esmasp. | [K.-a. J. p. | 25 | Manitsus eestpalwele 1. Tim 2 |
| 8 | Teisip. | | 26 | Eestpalwe wägi Ap. teg. 12,5-17 |
| 9 | Kesknd. | ☾ | 27 | Aabrami eestpalwe 1. Moos. 18,20 |
| 10 | Neljap. | | 28 | Moosese eestpalwe 2 Moos. 32,7-14 |
| 11 | Reede | | 29 | Taanieli eestpalwe Taan. 9. |
| 12 | Laup. | | 30 | Kristuse eestpalwe Luuk. 22,24-32 |

37. näd. Ep. Kal.5.16-24; Ew. Luuk. 17,11-19. Kümme pidalitõbist.

| | | | | |
|---|---|---|---|---|
| 13 | Pühap. | 14. P.p. K.-a. J.p. | 31 | **Tänumeel.** |
| 14 | Esmasp. | † ülendam. p. | 1 | Tänuohwer 1. Moos. 8,15-22 |
| 15 | Teisip. | | 2 | Tänu helduse eest T. l. 118 |
| 16 | Kesknd. | | 3 | Tänukiitus. T. l. 95. |
| 17 | Neljap. | Elts n. ● | 4 | Tänu armu eest. 2. Tim. 1,3-14 |
| 18 | Reede | | 5 | Tänu tegudes Kol. 3,16-25 |
| 19 | Laup. | Kaupo m. | 6 | Tänu laul. Taaw. l. 107,1-32. |

38. näd. Ep. Kal. 5,25-6,10; Ew. Matt. 6,24-34. Ilmaaegsest muretsemisest.

| | | | | |
|---|---|---|---|---|
| 20 | Pühap. | 15. P. K.-a. L. p. | 7 | **Ilmalikud waranduse d.** |
| 21 | Esmasp. | **Madise p.** | 8 | Rikkuse häda Mark. 10.17-31 |
| 22 | Teisip. | | 9 | Rikkuse kiusatused Jak. 2,1-13 |
| 23 | Kesknd | Pööri päew | 10 | Taewawarandused Matt. 6,16-24 |
| 24 | Neljap. | Johan. saa- | 11 | Käsk. rikastele 1. Tim. 6,6-19 |
| 25 | Reede | [mise ☾ | 12 | Rahulik meel Wil. 4.10-20 |
| 26 | Laup. | Õp. Johan. p. | 13 | Korjandused 1. Kor. 16,1-13. |

39. näd. Ep. Ewes. 3,13-21; Ew. Luuk. 7,11-17. Naini nooremehe äratamine.

| | | | | |
|---|---|---|---|---|
| 27 | Pühap. | 16. P. p. K.-a. J. p. | 14 | **Külw ja lõikus.** |
| 28 | Esmasp. | | 15 | Nutu külw T. l. 126 |
| 29 | Teisip. | | 16 | Liha ja waim u külw Kaal.6,7-16 |
| 30 | Kesknd. | **Mihkli p.** | 17 | Kasin ja rohke külw 2. Kor. 9,6-15 |

# X. Wiinakuu ehk Oktoober

Hinge päewatoidus.

| | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|
| 1 | Neljap. | Maarja K p. | 18 | Ahnuse hädaoht. Luuk. 12,15-31 |
| 2 | Reede | ☺ | 19 | Rohke lõikus. Joel 2,21-27 |
| 3 | Laup. | | 20 | Lõikuse tänu. T. l. 65 |
| | | 40. näd. Ep. Ewes. 4,1-6; Ew. Luuk. 14,1-11. Weetõbine. | | |
| 4 | Pühap. | **Lõikuse p.** | 21 | **Usuwõitluseð.** |
| 5 | Esmasp. | | 22 | Jakobi wõitlus. 1 Mooſ. 32,4-33 |
| 6 | Teiſip. | | 23 | Kiideoni wõitlus. Koht. 7,2-22 |
| 7 | Keſkn. | | 24 | Taawet ja Koljat. 1 Sam. 17,31-51 |
| 8 | Neljap. | Ilo m. | 25 | Elias Karmelil. 1 Kun. 18, 17-40 |
| 9 | Reede | Jaak. ☾ | 26 | Mehed tuleahjus. Taan. 3 |
| 10 | Laup. | | 27 | Lõukoerde haugus. Taan. 6 |
| | | 41. näd. Ep. 1. Kor. 1,4-9; Ew. Matt. 22,34-46. Kõige ülemaſt käſuſt. | | |
| 11 | Pühap. | 18.P.p.K=a.Jp. | 28 | **Usu tõotuseð.** |
| 12 | Esmasp. | Taſu | 29 | Mina ja mu pere. Jooſ. 24,2-24 |
| 13 | Teiſip. | Kai | 30 | Elu puhastus. Esra 9,1-10,12 |
| 14 | Keſkn. | **Kolletam. p.** | 1 | Tõotuſe pidamine. Jer. 35,12-19 |
| 15 | Neljap. | | 2 | Täida tõotus! Joon. 2 |
| 16 | Reede | Helmi | 3 | Palwe tõotuſed. T. l. 61 |
| 17 | Laup. | ● | 4 | Tõotuſed Jumalalt. T. l. 132 |
| | | 42. näd. Ep. Ewes. 4,22-28; Ew. Matt. 9,1-8. Halwatud mees. | | |
| 18 | Pühap. | **19. P. p. K.** | 5 | **Lootus ei jäta häbiſſe.** |
| 19 | Esmasp. | **a. J. p.]** | 6 | Palwe häda ſees. 2 Kun. 19,14-36 |
| 20 | Teiſip. | | 7 | Palwe haiguſes. Jeſ. 38 |
| 21 | Keſkn. | | 8 | Jiobi õnnetuſed. Jiob 1,6-2,10 |
| 22 | Neljap. | Kaaſani M. p. | 9 | Jiobi õnnistamine. Jiob 42 |
| 23 | Reede. | | 10 | Kindel lootus. T. l. 9 |
| 24 | Laup. | Heiti ☽ | 11 | Jumala rahwa julgus. T. l. 36 |
| | | 43. näd. Ep. Ewes. 5,15-21; Ew. Matt. 22,1-14. Kuninglikuſt pulmaſt. | | |
| 25 | Pühap. | **20. P. p. K.** | 12 | **Pattude andeksandmine.** |
| 26 | Esmasp. | **a. J. p.]** | 13 | Wõtmete meelewald. Matt. 18,15-22 |
| 27 | Teiſip. | | 14 | Armu palumine. T. l. 25 |
| 28 | Keſkn. | | 15 | Kristus patuohwer. Eebr. 9,13-28 |
| 29 | Neljap. | | 16 | Ohwri puudumine. Eebr. 10,19-31 |
| 30 | Reede | | 17 | Patuste ſõber. Luuk. 5,27-39 |
| 31 | Laup. | Usu puhast p. ☺ | 18 | Lunastus pattudeſt. Jeſ. 43 |

# XI. Talwekuu eht November

Hinge päewatoidus.

44. näd. Ep. Ewes 6,10-17; Ew. Joh. 4,47-54. Kuninga mehe poeg.

| | | | | |
|---|---|---|---|---|
| 1 | Pühap. | 21.p.p.K.-a.J.p. | 19 | **Jumalik troost.** |
| 2 | Esmasp. | Hingede p. | 20 | Troostita olek. Jer. 30,12-22 |
| 3 | Teisip. | | 21 | Troosti otsimine. T. l. 80 |
| 4 | Kesknd. | Ott m. | 22 | Troosti tõotus. Jes. 66,10-14 |
| 5 | Neljap. | | 23 | Sõna troost. T. l. 119,57-80 |
| 6 | Reede | | 24 | Õige troost. Rutu l. 3,22-39 |
| 7 | Laup. | Henn m. | 25 | Troost ristis. T. l. 73 |

45. näd. Ep. Wil. 1·3-11; Ew. Matt. 18,23-35 Tigedast sulasest.

| | | | | |
|---|---|---|---|---|
| 8 | Pühap. | 22.p.p.K.-a.J.p | 26 | **Jumala abi.** |
| 9 | Esmasp. | ☾ | 27 | Oodake Jehoowat! Jes. 40,18-31 |
| 10 | Teisip. | **Mardi p.** | 28 | Abi tõotamine. Jes. 41,1-13 |
| 11 | Kesknd. | Martin Piiskop | 29 | Waimu tõotamine. Jes. 44,1-8 |
| 12 | Neljap. | | 30 | Tühjad jumalad. Jes. 44,9-23 |
| 13 | Reede. | | 31 | Jumal päästja. Jes. 45,15-25 |
| 14 | Laup. | | 1 | Jumal lunastaja. Jes. 49,1-16 |

46. näd. Ep. Wil. 3,17-21; Ew. Matt. 22,15-22 Kohturahast

| | | | | |
|---|---|---|---|---|
| 15 | Pühap. | 23.p.p.K.-a.J.p | 2 | **Kristuse jälletulemine.** |
| 16 | Esmasp. | ● | 3 | Millal tuleb ots? Matt. 24,1-14 |
| 17 | Teisip. | Heino m. | 4 | Wiimse aja wiletsus. Matt. 24,15-34 |
| 18 | Kesknd. | | 5 | Tulemise silmapilk. Matt. 24,35-52 |
| 19 | Neljap. | **Liisabi p.** | 6 | Ootamata ilmumine. 1 Tess. 5,1-23 |
| 20 | Reede | | 7 | Krist. wastase langemine. Ilm. 18 |
| 21 | Laup. | Maarja ohw. | 8 | Rahuriik. Jes. 65,17-25 |

47. näd. Ep. Tess. 1,3·10; Ew. Matt. 24,37-51. Wiimsest päewast.

| | | | | |
|---|---|---|---|---|
| 22 | Pühap. | **Surnute p.** | 9 | **Wiimne kohus.** |
| 23 | Esmasp. | ☽ | 10 | Targad ootajad. Matt. 25,1-13 |
| 24 | Teisip. | | 11 | Arupidamine. Matt. 25,14-30 |
| 25 | Kesknd. | **Kadri päew** | 12 | Wahe tegemine. Matt. 25,31-46 |
| 26 | Neljap. | | 13 | Wiimne pasun. 1 Tess. 4,13-18 |
| 27 | Reede | | 14 | Ülekohus ja õigus. 2 Tess. 2 |
| 28 | Laup. | | 15 | Jääge kindlaks! 2 Tess. 1 |

48. näd. Ep. Room. 13,11-14; Ew. Matt. 21,1-9 Jeesuse kuninglik sõit

| | | | | |
|---|---|---|---|---|
| 29 | Pühap. | 1. Krist. tulem. p | 16 | **Messia tulemine.** |
| 30 | Esmasp. | **Andrese p.** ♋ | 17 | Tulemise tõotus. Sak. 9 |

# XII. Jõulukuu ehk Detsember

Hinge päewatoidus.

| | | | | |
|---|---|---|---|---|
| 1 | Teisip. | Waldeko m. | 18 | Tulemise walmistus. Jes. 62 |
| 2 | Kesknd. | Salme n. | 19 | Tulemise eesmärk. Jes. 63 |
| 3 | Neljap. | | 20 | Tulemise õnnistus. Jes. 11 |
| 4 | Reede | | 21 | Tulemise wiis. Jes. 42,1-17 |
| 5 | Laup. | | 22 | Jgawene kuningas. T. I. 24 |

49. näd. Ep. Room. 15,4-13; Ew. Luuk 21,25-36. Wiimse päewa tähed

| | | | | |
|---|---|---|---|---|
| 6 | Pühap. | 2. Krist. tul. p. | 23 | **Ettekuulutused Kristusest. I** |
| 7 | Esmasp. | (Nigula p. | 24 | Mao ja naiseseeme. 1 Moos. 3,1-15 |
| 8 | Teisip. | Maarja s. p. ☾ | 25 | Kõige ilma õnnistus 1 Moos. 12,1-7 |
| 9 | Kesknd. | | 26 | Tõotuse kinnitus. 1 Moos. 22,1-19 |
| 10 | Neljap. | | 27 | Jakobi õnnistamised. 1 Moos. 49,1-12 |
| 11 | Reede. | | 28 | Piileami ennustus. 4 Moos. 24,1-19 |
| 12 | Laup. | | 29 | Uus prohwet. 5 Moos. 18,9-19 |

50. näd. Ep. 1. Kor.4,1-5; Ew. Matt. 11,2-11. R. Johannese läkitus.

| | | | | |
|---|---|---|---|---|
| 13 | Pühap. | 3. Krist. tul. p. | 30 | **Ettekuulutused Kristusest. II** |
| 14 | Esmasp. | (Luutsina p. | 1 | Tõotused Taawetile. T. I. 89,1-19 |
| 15 | Teisip. | ☾ | 2 | Taaweti järeltulija. T. I. 89,20-38 |
| 16 | Kesknd. | | 3 | Kristuse nimed. Jes. 9,1-7 |
| 17 | Neljap. | | 4 | Taaweti kuningriik. Aamos 9,7-15 |
| 18 | Reede | | 5 | Kristuse riik. Jes. 32,1-18 |
| 19 | Laup. | Kristu n. | 6 | Kristuse kannatamine. Jes. 50 |

51. näd. Ep Wil. 4,4-7; Ew. Joh. 1.19-28. R. Johannese tunnistus.

| | | | | |
|---|---|---|---|---|
| 20 | Pühap. | 4. Krist. tul. p. | 7 | **Kristuse eelkäija.** |
| 21 | Esmasp. | Tooma p. | 8 | Hüüdja hääl. Jes. 40,1-11 |
| 22 | Teisip. | Pöörі p. ☽ | 9 | Ingel ja prohwet. Mal. 3 |
| 23 | Kesknd. | Tohwer | 10 | Johannese jutlus. Matt. 3,1-12 |
| 24 | Neljap. | Aadam, Eewa | 11 | Jumala Tall. Joh. 1,29-50 |
| **25 | Reede | **1. Jõulu p.** | 12 | Jõulu ewangeelium. Luuk. 2,1-20 |
| **26 | Laup. | **2. Jõulu p.** | 13 | Jeesuse sündimine. Matt. 1,18-28 |

52. näd. Ep. Eebr. 1,1-12. Ew. Joh. 1,1-14. Jgawene Sõna.

| | | | | |
|---|---|---|---|---|
| *27 | Pühap. | **3. Jõulu p.** | 14 | **Jumal lihas.** |
| 28 | Esmasp. | Süüta l. p. | 15 | Tunnis. ja salgajad. 1 Tim. 3,14-4,9 |
| 29 | Teisip. | | 16 | Kristus ja kogudus. T. I. 45 |
| 30 | Kesknd. | ☾ | 17 | Koguduse tsigiwus. Jes. 54 |
| 31 | Neljap. | **Silwester** | 18 | Jgawene Jumal. T. I. 90 |

# Päikese tõusud ja loojangud 1925 a.

Tõusud ja loojangud on selles kalendris umbes Kesk-Eesti kohaselt üles pandud ja võib sellepärast mõnes kohas nende ja täpsete andmete vahel kunni 10 minutit vahet olla.

Päikese tõusuajaks loetakse silmapilku, mill päikese ääre ülemine äär maatepiiri alt nähtawale tuleb, tema loojangu ajaks — silmapilku, mil ülemine äär ära kaob.

| | | | |
|---|---|---|---|
| **Jaanuari** | 1. k. p. tõuseb päike k. 9,— | läheb looja k. 3,30 | m. |
| „ | 10. „ „ „ „ 8,55 | „ „ „ 3,45 | „ |
| „ | 20. „ „ „ „ 8,45 | „ „ „ 4,— | „ |
| **Weebruari** | 1. k. p. tõuseb päike k. 8,20 m.; | läheb looja k. 4,30 | m |
| „ | 10. „ „ „ „ 8— | „ „ „ „ 4,50 | „ |
| „ | 20. „ „ „ „ 7,35 | „ „ „ „ 5,15 | „ |
| **Märtsi** | 1. k. p. tõuseb päike k. 7,10 m.; | läheb looja k. 5,45 | m. |
| „ | 10. „ „ „ „ 6,45 | „ „ „ „ 6,10 | „ |
| „ | 20. „ „ „ „ 6,15 | „ „ „ „ 6,30 | „ |
| **Aprilli** | 1. k. p. tõuseb päike k. 5,45 m.; | läheb looja k. 7,— | „ |
| „ | 10. „ „ „ „ 5,20 | „ „ „ „ 7,15 | „ |
| „ | 20. „ „ „ „ 5,— | „ „ „ „ 7,40 | „ |
| **Mai** | 1. k. p. tõuseb päike k. 4,20 m.; | läheb looja k. 8,5 | m. |
| „ | 10. „ „ „ „ 4— | „ „ „ „ 8,25 | „ |
| „ | 20. „ „ „ „ 3,40 | „ „ „ „ 8,45 | „ |
| **Juuni** | 1. k. p. tõuseb päike k. 3,20 m.; | läheb looja k. 9,10 | m |
| „ | 10. „ „ „ „ 3,10 | „ „ „ „ 9,20 | „ |
| „ | 20. „ „ „ „ 3,6 | „ „ „ „ 9,25 | „ |
| **Juuli** | 1. k. p. tõuseb päike k. 3,10 m.; | läheb looja k. 9,25 | m |
| „ | 10. „ „ „ „ 3,25 | „ „ „ „ 9,20 | „ |
| „ | 20. „ „ „ „ 3,40 | „ „ „ „ 9,5 | „ |
| **Augusti** | 1. k. p. tõuseb päike k. 4,5 m.; | läheb looja k. 8,40 | m. |
| „ | 10. „ „ „ „ 4,25 | „ „ „ „ 8,20 | „ |
| „ | 20. „ „ „ „ 4,45 | „ „ „ „ 7,55 | „ |
| **Septembri** | 1. k. p. tõuseb päike k. 5,15 m.; | läheb looja k. 7,10 | m. |
| „ | 10. „ „ „ „ 5,35 | „ „ „ „ 6,50 | „ |
| „ | 20. „ „ „ „ 5,55 | „ „ „ „ 6,25 | „ |
| **Oktoobri** | 1. k. p. tõuseb päike k. 6,20 m.; | läheb looja k. 5,55 | m. |
| „ | 10. „ „ „ „ 6,40 | „ „ „ „ 5,30 | „ |
| „ | 20. „ „ „ „ 7— | „ „ „ „ 5— | „ |
| **Nowembri** | 1. k. p. tõuseb päike k. 7,30 m.; | läheb looja k. 4,30 | m. |
| „ | 10. „ „ „ „ 7,50 | „ „ „ „ 4,10 | „ |
| „ | 20. „ „ „ „ 8,15 | „ „ „ „ 3,40 | „ |
| **Detsembri** | 1. k. p. tõuseb päike k. 8,35 m.; | läheb looja k. 3,35 | m. |
| „ | 10. „ „ „ „ 8,50 | „ „ „ „ 3,25 | „ |
| „ | 20. „ „ „ „ 9— | „ „ „ „ 3,25 | „ |

# Laadad.

Igakuulisi laatu peetakse Petseris iga 1-sel ja 15-al, Irboskas iga 21-sel, Wärskas iga 10-al. Muidu on laadad:

**Näärі kuus:** 2. Pusul, 7. Wõrus, Orgital, Tartus aasta laada algus, 12. Wahus, 15. Laekweres, 17. Kolowеres, 21. Mehikoormas, 22. Päial, 23. Heinastes, Rasinal, Haapsalus, Walgas, 24. Paides, Jõelehtmes.

**Küünla kuus:** 2. Raplas, Pornusel, 3. Jõgewal, 4. Wõrus, 5. Keblastes, Tõrwas, Õisus, 6. Narwas, 9. Pärnus, Rakweres, 10 Raasiku, Antslas, Räpinas, 14 Põltsamaal, 12. Tapal, 15. Lähtrus, Jõgewal, Baltiskis, 16. Wiljandis, 17. Tartus, 18. Ninal, 19. Paides, 20. Kosel, Wasknarwas, 21. Muhus, Ulilas, Walgas, 25. Wõrus, (8 päewa), Lihulas, 28. Wiljandis, Audrus reedel enne wastlapäewa.

**Paastu kuu:** 1. Jõgewal, Ristil, 3. Jõhwis, 4. Kiwilus, 5. Kirblas, 6. Petseris, 8. Kuristal, 8. Tumalas, Emmastes, Uuemõisa wallas, Jisakus, 9. Wiru-Jakobis, Kulinal, Wana-Kulbenis, Wõnnus, Hageris, 10. Wolmaris, Walgajärwel, Watlas, Kõus, Suure-Jõel, Uue-Wändras, Puhjas, 11. Sajanjas, 12. Saaremaal, Hellamaal, Wõrus, Amblas, Hardus, 13. Riidojal, Põltsamaal reedel enne 15. märtsi, 14 Saaremaal Mustjalas, Waimastweres Kodijärwel, Mõisakülas, Pilistweres, 15. Raplas, 16. Wana Laitsinas, Rannus, Serulil, 17. Illukas, 18. Keilas, Kostnas, Sangastes, Järwa Jaanis, Kallastel, 20. Kuressaares, Märjamaal, Jüril, Taeweres, 21. Wäike Ulilas, 22. Albus, 23. Leisil, Walgas, Warnjas, 24. Laekweres, Mõras, 25. Woldis, 26. Kärgulas, Sulbi alewis, Wana Pranglis, Wõlla-Kihlepas, Wahastus, 28. Paides, Kellamäel, Walgutal, Kasepere poe j. 31. Mustwees.

**Jüri kuus:** 1. Juurus, 2. Leewil, Pindus, Alajõel, Antslas, Põlgastes, 8. Waiwaras, Roopakas, Kastre, Wõnnu Suitsul, 9. Elwas, Põltsamaal reede enne Järip. 10. Petseris, Missus, Ellamaal, 12. Wõrus, 14. Hummulis, Ninakülas, Koorewerel, 15. Tapal, 16. Woltweti Keremal, 18. Tarwastus, Wigalas, Wahul, Rahukülas, 19. Kilingi-Nõmmel, Wiitnal, Rogosis, 20. Kuressaares, Alaweres, Lihulas, Tõstama Selis, 21. Wäike Maarjas, 23. Wõrus, Waljulas, Orajõel, 24. Uue Lõwes, Petseris, Lohusuus, 25. Warblas Märjamaal, Kõiguse kõrtsi, Roosikus, Tsooru wallas, Peri wallas, Patsil, Koongas, 26. Jõgewal, 27. Uhwardus, Saarewallas, 28. Taeweres, Rakweres, Abja Paluojal, Kärus, Krüüdneris, 29. Ahjas, Walgas, Liiwal, Stolbowas, Waiatul, Wiljandis, Tartus, Lihawõtte neljapäewal, 30. Haania wallas, Wastsenõus.

**Lehe kuus:** 1. Kergus, Rissis, Pärimõisas, Wana Laitsenas, 2. Krootuses, Alamustil, Wäikne Päril, Tõrwas, Roela Tormal, Wändras, 3. Lelles, Oruwallas, Soodlas, Kareperas, Kawastus, Nustakul, 4. Ruhjas, Pärnus, 5. Polal, 6. Järwakandis, 7. Periwallas, Põlwas, 8. W. Sakenhowis, Tahkurannas, 9. Häädemestel, 10. Uduweres, Kuiwajõel, 11. Reolas, 12. Patastes, Wõru linnas, Kajaweres, Anstlas, 14. Karilatsis, Holstres, 15. Kuressaares 16. Paides, 18. Sangastes, 19 Meekfi wallas, 20. Kernu Haibas, 22. Wõõpsus, 23. Walgas, Pärsamaal, 26. Petseris.

**Jaani kuus:** 5. Wiljandis, 12. Paides, 13. Woltweti, Keremal, 14. Wastse Kuustes, 15. Märjamaal, 16. Tapal, 20. Järwa Jaanis, Mustwees, 21. Wõrus, 26. Wiljandis, Ristil, Laiksaare Urisaares, 27. Põltsamaal, 28. Rakweres.

**Heina kuu:** 1. Haapsalus, Walgas, 3. Paides, Wiitnas, 4. Tartus, 7. Petseris, 8. Tageperas, 10. Tarwastus, 14—21. Leisis, 15. Karksis, 18. Tõrwas, 20. Pärnus, 23. Kuressaares 10 p.

**Lõikuse kuus:** 1. Paides, 2—22. Pärnus, 3 Wolmaris, 10. Kuresaares, 12. Wana Võidus, 15. Tuhalaanes, 16. Wana-Laitsenas, Martnas, 18. Loodi kõrtsi juures, 21. Laiksaares, 23. Walgas, 25. Wõrus, 25. ja 26. Narwa-Jõesus, 26. Mõisakülas, Paides, Kaarlimõisas, 28. Petseris, Holstres, 30. Rakweres, 31. Häädemeestel, Helmes, Suure Jõel, Uue Wändras.

**Mihkli kuus:** 2. Taeweres, 3. Selis, Narwas, 5. Wiljandis, 6. Wastemõisas, Wastenõos, 7. Hummulis, Wana Karistes, 8. Olustweres, Peningil, Pornuel, 9. Uuemõisas, Puiatus, 10. Kilingi Nõmmes, Tapal, Kärstnas, Hellamaal, Puhjas, 11. Lelles. 12. Mehikoormas, Wana Suislepas, Türil. 12. Kose wallas, Wiitnal. 13. Walgas, 13.—14. Jisakus, Kolga-Jaanis. 14. Kuressaares, Õisus, Ninakülas, 15. Tammistes, Warblas, Jõgewal. 17. Uduweres, Abja Paluojal, Räpinas, Uusnal. 18. Sindis, Alaweres, Sangastes, Ruhjas, Pikkjärwel. 19. Kallikülas, Kergu alewis, Tagaweres. 20. Pindis, Wigalas. 21. Wahastus, Wõlupis, Rõuges, Orajõel, Tahewel. 22. Kaslnas. 23. Paides, Holdres, Tartus, Sürgaweres, Järwakandis, Paluas, Salatsis. 24. Wõrus, Kirblas. 25. Watlas, Antslas, Wõlla-Kihlepas. 26. Põõraweres. 27. Põlwas. 28. Toris, Kuressaares, Põltsamaal. 29. Amblas, Kirepis, Keblastes. 30. Haaja mõisas.

**Wiina kuus:** 1. Ktiwal, Rasinal, Audrus, Pärimõisas, Mehamäel. 2. Tõrwas, Märjamaal, Roela Tormal. 3 Laanemetsas, W Wändras, Loosis, Heinastes, Kunis, Kawastus. 4. Wiitnal, Taalis, Rõnges, Sännas, Reolas, Wolmaris, Narwas, Baltiskis, Kulwajõel. 5. Sooru w., Lihulas. 6. Jõhwis, Tapal, Kudina Patastel. 7. Hageris, Wiljandis, Mustjalas 2 p., Kärdis. 8. Pukas. 9. Tallinnas. 10. Põlwas, Walgas, Heltermaal, Imaweres. 11. Kilingi Nõmmes. 12. Pärnus 2 p., Leisi all., Illukal, Wastseliinas, Tartus, Keilas. 13. Wõrus, Kuristal, Rakweres 3 p. 14. Albus, Petseris. 15. Raplas, Rannu Kullil, Koloweres. 16. Muhus. 17. Nuustakul, Koongas. 18. Kuressaares, Emmastes, Wõõbsus, Wäike Maarjas, Lohusuus, Taeweres. 19. Rogosi w., Lutsniku m., Jõelehtmes, Wirkinas, Wastse-Kuustes, Mustlas, Põlgastes. 20. Wahul, Krootu w., Harmis. 21. Haapsalus, Holstas, Loosi wallas, Kastre Wõnnus. 22. Kärgulas. 23. Mõisekatsis, Kõus, Kassinurmes, Wasulas, Kloostrel. 24. Laatres. Krootuse, m. 25. Soonistes. 27. Laekweres, Saarewallas. 28. Taageperas, Järwa Jaanis, Pikknurmes, Krüüdneri Pusul, Woltweti, Keremal. 29. Kärsal, Stolbowas, Waiatul. 31. Mõnistes, Sindis.

**Talwe kuus:** 1. Wiru Jakobis, Pärsamaal. 2. Paides, Palal. Suure-Jõel, Uue Wändras, Mõras. 3. Missus. 4. Ranistes, Nitsis, Rannitsa, Wissil. 5. Antslas. 6. Rõuges, Kassinurmes. 7. Walgas, Elwas. 10. Jõgewal, Lähtrus. 11. Wõrus, Wiljandis. 12. Kähris, Kuresaares, Hardus, 14. Kärus, Tartus. 17. Illukas. 20. Haiblas, Ristil. 23. Paides, Mustwees. 25. Raasikul. 26. Walgjärwes, Wastsemõisas, Kanepis. 28. Woltweti Allikukiwil, Põltsamaal, Keilas. 29. Korsokowas, Wõrus. 30. Wigalas.

**Jõuln kuus:** Lelle Hiiekõnnus esmasp päraſt 2. Kr. tul. püha. 1. Tapa alew. 2. Juurus. 3. Walgas, Alajõel, Jõgewal. 5. Amblas. 7. Kallastel. 8. Rakweres, Wiljandis, Wolmaris. 10. Jüris. 11. Narwas. 12. W. Wändras, Järwa Jaanis, Martnas. 14. Antslas, Pärnus 2 p., Ninakülas. Reede enne 15. detſ. Põltsamaal. 15. Jõgewal, Wõrus, Kohilas. 18. Põõraweres, Paides. 19. Jõhwis. 20. Wõõbsus, Oudowas, Märjamaal. 22. Mustwees. 23. Krüüdneri Sulaojal. 28. Walgas, Warnjal. 29. Waſknarwas.

---

# Mõõdud ja rahad.

## Pikkuse mõõdud.

### a) Wanad mõõdud.

1 penikoorem = 7 wersta.
1 werst = 500 sülda = 1066 meetrid 54 sentimeetrid 5 millimeetrid.
1 sülg = 3 arsshinat = 7 jalga = 2 meetrid 13 sentimeetrid 3 millimeetrid.
1 arsshin = 16 wersshokit = 28 tolli = 71 sentimeetrit 1 millimeeter.
1 wersshok = 4 sentimeetrit $4^2/_5$ millimeetrid.
1 jalg = 12 tolli = 30 sentimeetrit = $4^1/_{10}$ millimeetrit.
1 toll = 10 liini = 2 sentimeetrit $5^1/_2$ millimeetrit.
1 küünar = $^3/_4$ arsshinat = 21 tolli = 53 sentimeetrid $1^3/_{10}$ millimeetrit.

### b) Uued mõõdud.

1 kilomeeter (km.) = 1000 meetrit = $468^7/_{10}$ sülda.
1 meeter (m.) = 100 sentimeetrit = 3 jalga $3^{37}/_{100}$ tolli.
1 sentimeeter (sm.) = 10 millimeetrit (mm.) = $3^9/_{10}$ liini.

### c) Wõrdlused.

1 Inglise merepenikoorem = 1 werst 369 sülda = 1854 meetrit.
1 geograafia penikoorem = $^1/_{15}$ kraadi ekwaatori peal = 6,952 wersta.
1 Wene penikoorem = 7 w. 1 Austria penik. = 7,1114 wersta.
1 Soome „ = 10 „ 1 Rootsi „ = 10,9 „
1 Saksa „ = 7,0304 1 Daani „ = 7,0609 „
1 Inglise „ = 1,5089 1 meresõlm „ = 1,739 „

## 2. Pinna mõõdud.

### a) Wanad mõõdud.

1 dessatin ehk tiin = 3 Liiwimaa wakamaad = 6 Tallinna wakamaad = 2400 ruutsülda = $1^1/_{10}$ hektari.

1 ruutsüld = 49 ruutjalga = $4^{11}/_{20}$ ruutmeetrit.
1 adramaa = 80 taalrit = 12 päewamaad. } Õieti maa wiljakuse mõõdud.
1 päewamaa = $6^{2}/_{3}$ taalrit.
1 taaler = 90 Rootsi tenga.
1 wakamaa = 25 kapamaad = 10,000 ruutküünart (1 maamõõtja küünar = 2 jalga = 24 tolli).
1 tündrimaa = 14,000 ruutküünart (140 küünart pikk, 100 lai)

b) Uued mõõdud.

1 hektar = 100 aari = 10,000 ruutmeetrit = $^{10}/_{11}$ dessatini.
1 ruutmeeter = $10^{9}/_{10}$ ruutjalga.

## 3. Õõned mõõdud.

a) Wanad wilja mõõdud.

1 kuli ehk tsetwert = 8 tsetwerikut = 3 Riia wakka = $209^{1}/_{4}$ liitrit.
1 weerik ehk tsetwerik = 8 karnitsat = $24^{9}/_{10}$ liitrit.
1 karnits = $2^{2}/_{3}$ toopi = $3^{1}/_{4}$ liitrit = 200 kanttolli.
1 Riia tünder = 2 wakka = 12 külimittu = 108 toopi = 133 liitrit.
1 Tallinna sälitus = 24 tündrit = 72 wakka; 1 tünder 3 wakka.
1 Eestimaa wakk = 3 külimittu = 36 toopi = $42^{2}/_{3}$ liitrit.

b) Wanad wedeliku mõõdud.

1 waat ehk aam = 40 pange (wedru) = 492 liitrit.
1 pang ehk wedru = 10 toopi = $12^{3}/_{10}$ liitrit.
1 toop = 4 kortlit = 75 kanttolli = $1^{3}/_{5}$ liitrit.

d) Uued wilja ja wedeliku mõõdud.

1 hektoliiter = 100 liitrit = $81^{3}/_{10}$ toopi.
1 liiter = 100 sentiliitrit = $^{4}/_{5}$ toopi.

## 4. Raskuse mõõdud.

a) Wanad raskuse mõõdud.

1 kaal ehk perkowits = 10 puuda = $163^{4}/_{5}$ kilogrammi.
1 puud = 40 naela = 16 kilogrammi 384 grammi.
1 nael = 32 loodi = 96 solotniku à 96 dooli = $409^{3}/_{5}$ grammi.
1 leisik ehk puud = 20 naela = 8 kilogrammi 192 grammi.

### b) Uued mõõdud.

1 kilogramm = 10 hektogrammi = 100 dekagrammi = 1000 grammi = 2 naela $42^{2}/_{5}$ solotniku.
1 gramm = 10 detsigrammi = 100 sentigrammi = 1000 milligrammi = $21^{21}/_{1000}$ dooli.

## 5. Rahad.

### a) Praegused, harilikus waluutas.

1 Eesti kuldkroon = 100 Eesti marka.
1 Eesti mark = 100 penni; 1000 E. marka = ligi 5 Wene kuldrubla.
1 Wene kuldrubla = 100 kopikat.
1 Soome mark = 100 penni = ligi 10 E. marka.
1 Läti rubla = 100 kopikat = ligi 140 E. penni; 1 latt = 100 sentiimi = 50 Läti rbl.
1 Rootsi kroon = 100 õõri = umbes 100 E. marka.

### b) Endised, kuldwaluutas.

| | | | |
|---|---|---|---|
| Austria gulden = 100 kreutzeri . . . . . | — | rbl. | $78^{3}/_{4}$ kop. |
| Inglise 1 nael sterl. = 20 schillingi (à 12 pence) | 9 | „ | $45^{3}/_{4}$ „ |
| Itaalia liir = 100 senteesimi . . . . . | — | „ | $37^{1}/_{2}$ „ |
| Prantsuse frank = 100 santiimi . . . . . | — | „ | $37^{1}/_{2}$ „ |
| P. Ameerika dollar = 100 senti. . . . . | 1 | „ | $94^{1}/_{4}$ „ |
| Rootsi kroon = 100 õõri . . . . . | — | „ | 51 „ |
| Saksa mark = 100 pfennigit (penningit) . . | — | „ | $46^{2}/_{5}$ „ |
| Soome mark = 100 penni . . . . . | — | „ | $37^{1}/_{2}$ „ |

# Eesti Ew. Lutheruse kiriku ametikohad ja nende aadressid.

## A. Konsistoorium

*Eesti Ew. Luth. usu Konsistoorium* asub Tallinnas, Toompeal Kiriku tän. 8. On asjaajamiseks awatud iga äripäew kella 9—3. Tema liikmed on:

1. Esimees: *Eesti Ew. Lutheruse kiriku piiskop Jakob Kukk:* tema wastuwõtu tunnid on Konsistooriumis teisipäewast reedeni iga päew kella 11 ja 1 wahel. Kirjad piiskopile tulewad aadressida Konsistooriumi.
2. Abiesimees: Tartu ülikooli õigusteaduse professor *J. Uluots.* Aadress *Tartu.*
3. Waimulik assessor: praost *H. Põld.* Koselt.
4. Waimul. assessor: Tartu ülikooli usuteaduse professor *H. B. Rahamägi.* Aadress *Tartu.* Ülikooli Eesti koguduse hingekarjane.
5. Ilmalik assessor- doktor *J. Masing,* elab Tallinnas.
6. Ilmalik assessor: adwokaat *G. Soosaar,* elab Tallinnas.

Konsistooriumis alali tabataw on konsistooriumi sekretäär *O. Villa,* kes ka aetawate asjade kohta seletusi annab.

## B. Keskkassa

B. *Eesti Ew. Luth. kiriku Keskkassa* asju aetakse ka Konsistooriumi ruumides. Asjaajaja on konsistooriumi sekretäär *O. Villa.* Keskkassa walitsus seisab koos järgmistest liigetest: Esimees praost *B. Steinberg,* Kadrina kog. saadik *Wiikmann,* Helme kog. saadik *Hendrikson,* praost *G. Haller,* köster *Kasemets,* konsistooriumi liikmed praost *Põld* ja doktor *Masing.* Aadress: Konsistoorium, Kiriku tän. 8.

## D. Eesti kiriku kogudused
*koguduste järele*

### I. Tallinna praostkond.

Praost *A. Mohrfeld,* Pauluse kog. hingekarjane.

*Kogudused.*

1. *Püha Waimu kog.* Hk. Theodor *Tallmeister* sündinud 28. märtsil 1889, ordineeritud 17. juunil 1912.*) aadr. Wäike Tartu maantee nr. 2.

* Kuupäewad on 1917 a. lõpuni wana, 1918 a. alguſt uue kalend. järgi

Abiõpetaja Eduard *Beekman,* sünd. 23 juunil 1868, ordin. 25 märtsil 1895.

2. *Jaani kog.* I. pihtkonna hk. Bruno *Hasselblatt,* sünd. 7. nowembril 1886, ordin. 24 juunil 1912. Kaupmehe tän. 8.

II pihtkonna hk. Aleksander *Sternfeldt,* sünd. 23 nowembril 1888, ordin. 23 jaan. 1921.

III pihtkonna hk. Hans *Kubu,* sünd. 24 detsembril 1891, ordin. 5 okt. 1917. Kentmanni tän. 6-a,

3. *Kaarli kog.* I. pihtkonna hk. Aleksander *Kapp,* sünd. 24. juunil 1874, ordin. 29. weebr. 1904. Kaarli tän. 1,

II. pihtkonna hk. Friedrich *Stockholm.* sünd. 19. septembril 1884, ordin. 22. jaan. 1912. Kaarli tän. 1.

III. pihtkonna hk. Arthur *Sommer,* sünd. 21. mail 1890, ordin. 20. mail 1918. Kaarli tän. 1,

4. *Pauluse kog.* tarwitab Ph. Waimu kirikut, hk. praost Aleksander *Mohrfeld,* sünd. 14. jaanuaril 1857, ordin. 25. mail 1886. W. Tartu maantee 12.

5. *Nõmme* kog. hk. Anton *Eilart,* sünd. 22. jaanuaril 1892. ordin. 11. juunil 1922, elab Nõmmel.

Asutamisel on linna praostkonna wikaari koht.

## II. Ida-Harju praostkond.

Praost *H. Põld,* Kose kog. hingekarjane.

*Kogudused.*

6. *Jõelehtme,* abikirik Prangli, Raasiku kaudu. Hk. Oskar *Tomberg,* sünd. 23. oktoobril 1866, ordin. 3. weebruaril 1891. Endine abikirik *Randwere* on Tall. Jaani I. pihtkonna hingekarjase hooldamise all.

7. *Harju-Jaani,* Raasiku kaudu. Hk. Gerhard *Normann,* sünd. 28. nowembril 1891, ordin. 28. mail 1922.

8. *Kuusalu,* Raasiku kaudu: abikirikud Loksa (Kolga k.) ja Leesi. Hk. Kurt *Kentmann,* sünd. 5. aug. 1893, ordin. 3. sept. 1917.

9. *Jüri,* Lagedi kaudu. Hk. Jakob *Aunwer,* sünd. 10. mail 1891, ordin. 13. aprillil 1924.

10. *Kose,* Kose kaudu; abikirik Tuhala. Hk. praost Harald *Põld,* sünd. 4. nowembril 1874, ordin. 14. aug. 1905.

11. *Juuru,* Juuru kaudu. Hk. Christfried *Brasche,* sünd. 10. juunil 1875, ordin. 26. augustil 1901.

## III. Lääne-Harju praostkond.

Praost *K. Thomson,* Hageri koguduse hingekarjane.

*Kogudused.*

12. *Keila,* Keila kaudu; abikirik Rannamõisa. Hk. Ado *Köögerdal,* sünd. 28. detsembril 1890. ordin. 27. aug. 1917.

13. *Harju-Madise,* Baltiski kaudu. Hk. Johannes *Brasche,* sünd. 9. jaanuaril 1875, ordin. 11. juunil 1906.

14. *Baltiski.* Hk. Adalbert *Lesta,* sünd. 30. jaanuaril 1866, ordin. 22. detsembril 1896.

15. *Risti,* Wasalemma kaudu; abikirik Nõwa. Hk. Wilhelm *Schwartz,* sünd. 22. jaanuaril 1891, ordin. 30. jaan. 1916.

16. *Nissi,* Liiwa kaudu. Hk. Roderich *Bidder* sünd. 9. nowembril 1886, ordin. 11. oktoobril 1915.

17. *Hageri,* Kohila kaudu. Hk. praost Konstantin *Thomson,* sünd. 27. nowembril 1865, ordin. 2. dets. 1890.

18. *Rapla,* Rapla kaudu; abikirik Järwakandi. Hk. Joosep *Liiw,* sünd. 22. aprillil 1870, ordin. 8. weebr. 1904.

## IV. Lääne praostkond.

Praost G. *Haller,* Martna koguduse hingekarjane.

*Kogudused.*

19. *Haapsalu,* Eesti- ja saksakeelne. Hk. Ralf von zur *Mühlen,* sünd. 14. oktoobril 1873, ordin. 1. okt. 1900.

20. *Lääne-Nigula,* Paliwere kaudu. Koht waba.

21. *Ridala,* Haapsalu kaudu. Hk. Richard *Hoffmann,* sünd. 4. juulil 1868, ordin. 20. weebruaaril 1894.

22. *Martna,* Haapsalu kaudu. Hk. praost Gustaw *Haller,* sünd. 22. aprillil 1871, ordin. 30. märtsil 1897.

23. *Kullamaa,* Silla kaudu; abikirik Piirsalu (Risti k). Hk. Arwed *Brasche,* sünd. 9. jaanuaril 1878, ordin. 14. mail 1902.

24. *Märjamaa,* Märjamaa kaudu. Hk. Oskar *Meder,* sünd. 24. weebruaril 1885, ordin. 14. nowembril 1910.

25. *Wigala,* Wigala kaudu. Hk. Maksimilian *Busch,* sünd. 12. juunil, 1870, ordin. 1. nowembril 1898.

26. *Lihula,* sõsarkirik Kirbla (Kirewere), Lihula kaudu. Hk. *Luuberg,* sünd. 13. weebruaril 1884, ordin. 29. aprillil 1923.

27. *Karuse,* Karuse kaudu. Koht waba

28. *Hanila,* Karuse kaudu, hingekirjad Karusel. Koht waba.

29. *Warbla,* Lihula kaudu. Hk. Wilhelm *Nerling,* sünd. 9. weebruaril 1881, ordin. 16. augustil 1909.

## V. Saarte-Lääne praostkond.

Praost E. *Tannebaum,* Noarootsi kog. hingekarjane.

*Kogudused.*

30. *Noarootsi,* abikirikud Sutlepa, Rooslepi ja Osmussaare, kirjad Haapsalu kaudu. Hk. praost Eugen *Tannebaum,* sünd. 4. detsembril 1892, ordin. 16. nowembril 1919.

31. *Pühalepa,* Haapsalu kaudu; abikirikud Kärtla (Kärtla k.), Paluküla ja Kasari. Koht waba.

32. *Keina,* Keina kaudu. Koht waba

33. *Emmaste,* Keina kaudu, abikirik Mänspä. Hk. Theodor *Embeck,* sünd. 28. jaanuaril 1859, ordin. 4. juunil 1889.

34. *Rõigi,* Kärdla kaudu. abikirik Kõpu. Koht waba.

## VI. Järwa praostkond.

Praost Chr. *Beermann,* Peetri kog. hingekarjane.

*Kogudused.*

35. *Paide,* Eesti- ja Saksakeelne, Paide kaudu. Koht waba.

36. *Anna,* Paide kaudu. Hk. käib Paidest.

37. *Türi,* Alliku kaudu. Hk. Paul *Kuusik,* sünd. 16. mail 1890, ordin. 30 oktoobril 1916.

38. *Peetri,* Paide kaudu. Hk. praost Christoph *Beermann,* sünd. 8. juulil 1864, ordin. 20. nowembril 1888.

39. *Koeru,* Koeru kaudu. Hk. Hermann *Ederberg,* sünd. 24. jaanuaril 1893, ordin. 22. jaanuaril 1918.

40. *Järwa-Jaani,* sama kaudu. Hk. Arwed *Rosenstein,* sünd. 6. jaanuaril 1875, ordin. 1. detsembril 1902.

41. *Järwa-Madise,* Arawete kaudu. Hk. Arnold *Wieckmann,* sünd. 30. augustil 1877, ordin. 11. mail 1908.

42. *Ambla,* Ambla kaudu. Hk. Johannes *Willberg,* sünd. 9. detsembril 1863, ordin. 11. detsembril 1888.

43. *Tapa,* Tapa alewis asumisel, weel on hingekarjaseta.

## VII. Wiru praostkond.

Praost A. *Hoffmann,* Jakobi kog. hingekarjane.

*Kogudused.*

44. *Rakwere,* sama kaudu. Eesti- ja saksakeelne.

Hk. Eugen *Pallon,* sünd. 29. jaanuaril 1894, ordin. 18. juunil 1917.

Abiõpetaja Alfred *Stein,* sünd. 27. augustil 1872, ordin. 17. märtsil 1902.

Saksakeelse koguduse asetäitja hk. Walter *Holst,* sünd. 25. aprillil 1892, ordin. 29. mail 1920.

45. *Kadrina,* Kadrina kaudu, abikirik Ilumägi (Wõsu k.). Hk. Gustaw *Beermann,* sünd. 21. juulil 1870, ordin. 26. septembril 1899.

46. *Haljala,* Rakwere kaudu, abikirikud Käsmu, Esku ja Wainupää. Hk. Martin *Nurm,* sünd. 28. jaanuaril 1870, ordin. 2. juulil 1900.

47. *Wiru-Jakobi,* Rakwere kaudu. Hk. praost Artur *Hoffmann,* sünd. 2. nowembril 1870, ordin. 24. juun. 1897.

48. *Wäike-Maarja,* Kiltsi kaudu. Hk. Paul *Eberhard,* sünd. 28. detsembril 1865, ordin. 3. nowembril 1899.

49. *Simuna,* Rakke kaudu. Hk. Aleksander *Mäggis,* sünd. 23. juunil 1891, ordin. 30. juulil 1917.

## VIII. Narwa-Alutaguse praostkond.

Praost J. *Jalajas,* Narwa Joa-oru kog. hingekarjane.

*Kogudused.*

50. Narwa *Peetri* kog., hk. Georg *Kiwiste,* sünd. 14. aprillil 1866, ordin. 8. weebruaril 1898. Aadr. Narwa.

51. Narwa *Mihkli* kog. Eesti-Soome, Narwa kaudu, hk. kohuseid käib täitmas Fr. Slöör, Narwa-Jõesuust.

52. Narwa *Joa-Oru* ehk Aleksandri kog., Narwa kaudu Hk. praost Jakob *Jalajas,* sünd. 19. nowembril 1869, ordin. 26. oktoobril 1897.

53. *Narwa-Jõesuu,* asetäitja hk. Frithjof *Slöör,* sünd. 11. juulil 1874, ordin. 14. nowembril 1899.

54. *Waiwara,* Sillamäe kaudu, sõsarkirik Peeterristi (Meriküla k.). Hk. Leo *Treumann,* sünd. 6. detsembril 1890, ordin. 14. nowembril. 1920.

55. *Jõhwi,* Jõhwi kaudu, abikirik Pühajõe. Hk. Jaak *Warik,* sünd. 7. augustil 1882, ordin. 4. septembril 1916.

56. *Iisaku,* Jõhwi kaudu, abikirik Tudulinna. Hk. Woldemar *Kuljus,* sünd. 2. oktoobril 1898, ordin. 21 oktoobril 1923.

57. *Lüganuse,* Püssi kaudu. Hk. Bruno *Hörschelmann,* sünd. 9. septembril 1889, ordin. 14. juulil 1918.

58. *Wiru-Nigula,* Kabala kaudu, abikirik Kunda. Hk. Aleksander *Alwer,* sünd. 19. detsembril 1890, ordin. 28. aprillil 1918.

## IX Tartu praostkond.

Praosti koh. t. A. Habicht, Tartu Pauluse kog. hk.

*Kogudused.*

59. *Tartu-Maarja,* Tartu, Õpetaja tän. 6. Hk. Robert *Funke,* sünd. 17. aprillil 1878, ordin. 15. juunil 1914.

60. *Tartu-Peetri* I pihtkonna hk. Gustaw *Ruutopõld,* sünd. 21. nowembril 1875, ordin. 9. juulil 1922, elab. õp. majas; II pihtkonna hk. Jaak *Treumann,* sünd. 27. weebruaril 1881, ordin. 12. detsembril 1910. Elab õp. majas.

61. *Tartu-Pauluse.* Hk. Arnold *Habicht,* sünd. 17. mail 1878, ordin. 30. septembril 1907. Õp. maja, Riia tän. Abiõpetaja Gunnar *Knüpffer.*

62. *Äksi,* Woldi kaudu. Hk. Friedrich *Mickwitz,* sünd. 4. juunil 1878, ord. 17. juulil 1905.

63. *Torma,* Jõgewa kaudu, abikirikud Mustwee ja Lohusuu. Hk. Aleksander *Kuusik,* sünd. 29 detsembril 1892, ordin.?

64. *Awinurme,* Mustwee kaudu. Hk. Johannes *Hauboldt,* sünd. 4. weebruaril 1855, ordin. 6. detsembril 1881.

65. *Laiuse,* Jõgewa kaudu. Hk. Jaan *Järwe,* sünd. 25. septembril, 1894, ordin. 25. detsembril 1923.

66. *Palamuse,* Kaarepera kaudu. Hk. koht waba.

67. *Maarja-Magdaleena,* Tartu kaudu, abikirik Wara (Prigitta). Hk. ülikooli dotsent Eduard *Tennmann,* sünd. 17. juulil 1878, ordin. 9. oktoooril 1911,

68. *Kursi,* Jõgewa kaudu. Hk. Gustaw *Punga,* sünd. 9. weebruaril 1860, ordin. 15. juunil 1886.

69. *Kodawere,* Kallaste kaudu, abikirik Alatskiwi. Hk. Johannes *Eisenschmidt,* sünd. 23. septembril 1873, ordin. 6. juunil 1904.

Tartu praostkonna wikaarid: Leonhard *Brunowsky,* sünd. 25. juulil 1893, ordin. 16 septembril 1921. Gerhard *Perli,* sünd. 2. detsembril 1889, ordin. 12. oktoobril 1924.

70. Wäljaspool praostkonna alluwust, otsekohe piiskopile alluw kogudus on: *Ülikooli* kog. Tartus, Eesti pihtkonna hk. professor Hugo Bernhard *Rahamägi,* sünd. 2. juunil 1886, ordin. 16. aprillil 1914. Aadr. Wallikraawi tän. 25.

Abiõpetaja Arnold *Kerem,* sünd. 27. oktoobril 1893, ordin. 12. oktoobril 1924.

## X. Wõru praostkond.

Praost F. *Ederberg,* Kambja kog. hingekarjane.

Praostkond on jagunemisel kahte osasse.

*Esimese osa kogudused.*

71. *Kambja,* Kambja kaudu, abikirik Krüüdneri. Hk. praost Friedrich *Ederberg,* sünd. 18. juunil 1859, ordin. 23. juunil 1885.

72. *Wõnnu,* Wõnnu kaudu. Hk. August *Ein,* sünd. 8. augustil 1893, ordin. septembril 1923.

73. *Nõo,* Nõo kaudu, Hk. Aleksander *Kruus,* sünd. 23. juulil 1892, ordin. 1923.

74. *Puhja,* Tartu kaudu. Hk. Tõnis *Markus,* sünd. 27. weebruaril 1874, ordin. 16. nowembril 1914.

75. *Rannu,* Elwa kaudu. Hk Jaan *Adamson,* sünd. 24. nowembril 1865, ordin. 16. jaanuaril 1905.

76. *Rõngu,* Rõngu kaudu. Hk. Winfried *Hansen,* sünd. 26. weebruaril 1860, ordin. 31. mail 1887.

77. *Elwa,* Elwa kaudu. Hooldaja prof. H. B. *Rahamägi.*

78. *Otepää,* Otepää kaudu. Hk. Johannes *Lauri,* sünd. 24. nowembril 1891, ordin. 17. juulil 1917.

79. *Kanapää,* Kanepi kaudu. Hk. Friedrich *Heimann,* sünd. 20. jaanuaril 1894, ordin. 29. jaanuaril 1923.

80. *Sangaste-Laatre,* Sangaste kaudu. Hk. koht waba.

81. *Walga-Peetri,* Walga kaudu. Hk. koht waba.

82. *Walga-Luke,* Walga kaudu. Hk koht waba.

83. *Walga-Jaani,* Walga kaudu Läti- ja saksakeelne. Hk. Karl *Wehmann,* sünd. 26. jaanuaril 1867, ordin. 8. juulil 1898. On ka lätlaste wikaar kogu Eestis.

*Teise osa kogudused.*

84. *Wõru,* Wõru kaudu. Eesti- ja saksakeelne. Hk. Nikolai *Blumberg,* sünd. 3. apriillil 1869, ordin. 6. juunil 1893.

85. *Hargla,* Hargla kaudu. Hk Theodor *Meyer,* sünd. 1. nowembril 1886, ordin. ? weebruaril 1921.

86. *Karula,* Karula kaudu. Hk. Theodor *Wühner,* sünd. 13. weebruaril 1868, ordin. 31. oktoobril 1893.

87. *Urwaste,* Antsla kaudu. Hk. Jaak *Walk,* sünd. 15. märtsil 1867, ordin. 18. nowembril 1901.

88. *Põlwa,* Põlwa kaudu. Hk. Christoph *Schwartz,* sünd. 27. augustil 1869, ordin. 10. oktoobril 1899.

89. *Rõuge,* Wõru kaudu, abikirikud: Roosa, Pindi ja Rogosi. Hk. Walter *Wiks,* sünd. 8. jaanuaril 1859, ordin.? 1922.

90. *Wastseliina,* Wastseliina kaudu. Hk. Johannes Nathan *Aunwerdt,* sünd. 7. aprillil 1889, ordin. 15. detsembril 1913.

91. *Räpina,* Räpina kaudu, abikirik Mehikoorma. Hk. Anton *Saarmann,* sünd. 17. augustil 1880, ordin. 6. jaanuaril 1916.

92. *Petseri,* Petseri kaudu. Hooldaja Wastseliina hk. N. Aunwerdt.

## XI Wiljandi praostkond.

Praost B. *Steinberg,* Pilistwere kog. hingekarjane.

*Kogudused.*

93. *Wiljandi maakogudus,* Wiljandi k., abikirik Kõpu. Hk. Jaan *Lattik,* sünd. 1. oktoobril 1878, ordin. 29. nowembril 1909.

94. *Wiljandi linnakogudus,* Wiljandis. Eesti- ja saksakeelne. Hk. August *Westren-Doll,* sünd. 9. nowembrit 1882, ordin. 10. weebruaril 1908.

95. *Helme,* Tõrwa kaudu, abikirik Taagepera. Hk. Johannes *Ustal,* sünd. 9. aprillil 1880, ordin. 30. detsembril 1912.

96. *Tarwastu,* Wiljandi kaudu. Hk Heinrich *Laas,* sünd. 11. oktoobril 1900, ordin. 2 nowembril 1924.

97. *Paistu,* Wiljandi kaudu Hk. Julius *Feldmann,* sünd. 10. aprillil 1869, ordin. 2. juunil 1896.

98. *Suure-Jaani,* Olustwere kaudu. Hk. Georg *Rosenberg,* sünd. 8. oktoobril 1870, ordin. 9. märtsil 1897.

99. *Kolga-Jaani,* Wõhma kaudu. Hk. Johann *Tischler,* sünd. 1. nowembril 1855, ordin. 13. märtsil 1891.

100. *Pilistwere,* Wõhma kaudu, abikirik Risti. Hk. praost Bernhard *Steinberg,* sünd. 3. märtsil 1872, ordin. 3. augustil 1903.

101. *Põltsamaa,* sama kaudu. Hk. Erik *Frey,* sünd. 8 juunil 1895, ordin. 17. juulil 1921.

## XII. Pärnu praostkond.

Praost W. *Schultz,* Jakobi koguduse hingekarjane.

*Kogudused.*

102. Pärnu *Elisabethi,* Pärnus Hk. Johannes *Hassel-*

*blatt,* sünd. 22. nowembril 1861, ordin. 20. märtsil 1888. Sellel kogudusel on II pihtkond asutamisel.

103. *Sindi,* Sindi kaudu. Hk. Hugo *Wühner,* sünd. 25. juunil 1877, ordin. 10. augustil 1908.

104. *Audru,* Pärnu kaudu. Hk. Alfred *Oebius,* sünd. 4. detsembril 1873, ordin. 24. jaanuaril 1899.

105. *Tõstamaa,* Pärnu kaudu. Hk. Immanuel *Hahl,* sünd. 27. weebruaril 1868, ordin. 29. juunil 1897.

106. *Tori,* Tori kaudu. Hk. Johann *Reitag,* sünd. 17. augustil 1876, ordin. 7. märtsil 1904.

107. *Wändra,* Wändra kaudu, abikirik Käru (Lauri k.) Hk. Johannes *Nuudi,* sünd. 18. jaanuaril 1867, ordin. 18. aprillil 1894.

108. *Jakobi,* Halliku kaudu. Hk. praost Woldemar *Schultz,* sünd. 23. detsembril 1864, ordin. 1. märtsil 1892.

109. *Mihkli,* Mihkli kaudu, abikirik Kipu. Hk. Hermann *Lezius,* sünd. 31. märtsil 1863, ordin. 15. weebruaril 1887.

110. *Halliste,* Halliste kaudu. Hk. Erwin *Dehn,* sünd. 23. aprillil 1862, ordin. 29. oktoobril 1889.

111. *Karksi,* Nuia kaudu. Hk. Benedikt *Masing,* sünd. 9. mail 1884, ordin. 12. detsembril 1912.

112. *Saarde,* Kilingi kaudu. Hk. Helmut *Torrim,* sünd. 6. septembril 1889, ordin. 8. oktoobril 1917.

113. *Häädemeeste,* Pärnu kaudu, abikirik Wõiste (Tackerort, Tahkuranna). Hk. Ernst *Jaesche,* sünd. 30. septembril 1867, ordin. 5. septembril 1899.

## XIII. Saaremaa praostkond.

Praost K. *Wöhrmann,* Karja kog. hingekarjane.

*Kogudused.*

114. *Kuresaare,* samanimelises linnas. Eesti- ja saksakeelne. Hk. ülemõpetaja Nikolai *Bäuerle,* sünd. ordin. Abiõpetaja koht waba.

115. *Kaarma,* Kuresaare kaudu. Hk. Herbert *Lieberg,* sünd. 30. detsembril 1890, ordin. 27. aprillil 1914.

116. *Kärla,* Kuresaare kaudu. Kaarmaga ühine hingekarjane.

117. *Anseküla,* Kuresaare kaudu. Hk. koht waba.

118. *Jamaja,* Kuresaare kaudu. Hk. Adalbert *Willigerode,* sünd. 11. oktoobril 1883, ordin. 26. detsembril 1911.

119. *Kihelkonna,* sama kaudu. Hk. Hermann *Maehle,* sünd. 31. oktoobril 1881, ordin. 26. aprillil 1909.

120. *Mustjala,* Kuresaare kaudu. Hk. August *Eber hard,* sünd. 6. mail 1856, ordin. 7. septembril 1880.

121. *Karja,* Leisi kaudu, abikirik Motsküla. Hk. praost Karl *Wöhrmann,* sünd. 19. juulil 1864, ordin. 20 detsembril 1892.

122. *Pöide,* Orisaare kaudu. Hk. Adalgoth *Seck,* sünd. 16. märtsil 1893, ordin. 9. mail 1920.

123. *Jaani,* Orisaare kaudu. Pöidega ühine hk.

124. *Waljala,* Kuresaare kaudu. Hk. Gustaw *Pundt,* sünd. 15. märtsil 1872, ordin. 1. nowembril 1898.

125. *Püha,* Kuresaare kaudu. Hk. koht waba, Waljala kirikuõpetaja hooldamise all.

126. *Muhu,* Kuiwastu kaudu. Hk. Jooseph *Meeri,* sünd. 4. weebruaril 1870, ordin. 15. weebruaril 1904.

## XIV. Saksa praostkond.

Praost K. v. zur *Mühlen,* Niguliste kog. hingekarjane.

*Kogudused.*

127. *Toompea.* Hk. Alfred *Bidder,* sünd. ordin. Elab Kiriku plats 3.

128. *Niguliste,* I. pihtkonna hk. praost Konrad v. zur *Mühlen,* sünd. 25. weebruaril 1868, ordin. 29. mail 1894. Elab Rataskaewu tän. nr. 9. II. pihtkonna hk. Oskar *Undritz,* sünd 18. septembril 1864, ordin. 12. weebruaril 1895. Elab Rüütli tän. 12.

129. *Olewiste,* I. pihtkonna hk. Viktor *Speer,* sünd. 17. oktoobril 1875, ordin. 28. juulil 1902. Elab kirikumajas Lai tän. 37. II. pihtkonna hk. Erich *Walter,* sünd. 31. juulil 1894, ordin. 12. nowembril 1917. Elab Lai tän. 37.

Olewiste abikiriku Diakonisside maja hingek. Paul *Walter,* sünd. 26. detsembril 1872, ordin. 8. juunil 1897. Elab Diakonisside majas, Suur Pärnu maantee 50.

130. *Tartu-Jaani,* Tartus. Hk. ülemõpetaja Joseph *Sedlatschek,* sünd. 12. märtsil 1889, ordin. 24. juunil 1918. Elab Rüütli tän. 20. Abiõpetaja August *Leyst,* sünd. 30. juunil 1860, ordin. 2. oktoobril 1888.

131. *Tartu Ülikooli* koguduse, Saksa pihtkond. Hk. Ralf *Luther,* sünd. 23. juunil 1887, ordin. 7. oktoobril 1912, Wallikraawi tän. 25.

132. *Pärnu Nikolai* kog., Pärnus. Hk. ülemõpetaja Wilhelm *Kentmann,* sünd. 11. juulil 1861, ordin. 2. märtsil 1886. Elab õpetaja majas. Abiõpetaja Waldemar *Thomson,* sünd. 9. septembril (u.k.) 1897, ordin. 27. jaanuaril 1924.

133. *Narwa-Jaani,* Narwas. Hk. Wilfried *Kraack,* sünd. 21. augustil 1894, ordin. 14. septembril 1919. Elab kiriku majas.

134. *Peetrimõisa* Saksa kog. Kanapää kihelk., asumisel ja Saksa praosti hooldamise all. Saksa praostk. wikaarid: Woldemar *Sibbul,* sünd. 25. augustil 1869, ordin. 9. weebruaril 1897. Elab Tallinnas, S. Arehna tän. 24. Aleksander *Siegfried,* sünd. 30. jaanuaril 1876, ordin. 11. märtsil 1901.

## XV. Rootsi praostkond.

Praost E. *Petzäll,* Tallinna Mihkli kog. hk.

135. *Tallinna Mihkli* kog. Hk. Erik *Petzäll,* sünd. 10. juulil (u. k.) 1895, ordin. 26. oktoobril 1924. Abikirikud Naissaare.

136. *Wormsi* (Hiiurootsi), Haapsalu kaudu. Hk. John *Klasson,* sünd. 24. mail 1893, ordin. 30. mail 1920.

137. *Ruhnu,* Kuresaare kaudu. Hk. Gunnar *Schantz,* sünd. 15. aprillil (u. k.) 1889, ordin. 20 mail 1923.

### E. *Eesti kogudused wäljamaal.*

I. *Lätis:* a) *Riia* Eesti kog. Hk. *Häusler,* sünd. ordin. b) *Marienburi* Eesti kog. Marienburgis. köster J. Wahi; hingekarjasena hooldab kogudust Hargla õpetaja. d) *Läti-Walga* kog. Hk. J. *Kerg,* sünd. 21. jaanuaril 1849, ordin. 17. aprillil 1878. On ka wikaar eestlaste jaoks Lätis.

II. *Wenemaal:* Ingeri Eesti kogudused (Jamburi, Teschkowo, Gubanitsa ja teised) on osalt ilma hingekarjasteta, niisama Peterburi Jaani, Kroonlinna ja teised Peterburi ümbruskonna kogudused. Neid hooldawad Wenemaa Lutheruse usu Eesti piiskop Oskar *Palsa,* sünd. 21. aprillil 1863, ordin. 13. nowembril 1888, ja tema seatud ja ametisse õnnistatud diakoonid.

Oma õpetajad on olemas Walge kirikus (L. *Schultz,* sünd. 25. detsembril 1877, ordin. 22. nowembril 1902), Peterburi Jaani (prof. *Jürgens*).

---

# Eesti Misjoni Seltsi tegevusest

## 1923./24. aastal.

Meie misjoni seltsi möödunud tegevusaasta, viies artu poolest, näib visst küll paljudele seltsiliikmetele ja Eesti misjonsõpradele pettumusaastana. Nähtavasti ei ole ta meid ligemale viinud meie seltsi suurele sihile, armuõpetust kanda paganate juurde. Meie ainukene misjoni kasvandik, kes meile kolmest veel oli järele jäänud, on ka nüüd, enam kui kaheaastase õppeaja järel, oma õppimise katki jätnud ja meie poolt üles seatud sihtidele ja juhtmõtetele selja pööranud. Esiteks ei meeldinud temale Soome misjoni kooli kord ja teiseks ei jäänud ta ka rahule selle usulise seisukohaga, mis seal valitses ja mille aluseł noori töötegijaiks valmistatakse; ta näis vabameelsemast usuteaduseşt enam huvitatud olevat ja rääkis igatsusest Tartu ülikooli usuteaduskonnas õppida. Nii jäi ta minevał sügisel misjoni kooliśt ära ja, kui seltsi juhatus teda oma hooldamise alla võttis ja siin kodumaal teda natukene tahtis juhtida ning ühtlasi ka lähemalt tundma õppida ja tema selleks otstarbeks ühe kirikuõpetajast misjoni seltsi liikme juurde elama ja õppima saadeti, siis jättis ta ka selle tee kohe pooleli ja sõitis oma vanemate juurde koju. Nii katkes meil viimane side välismisjoniga teiste seltsíde kaudu, ja juhatus nägi täiemini kui enne ära, et on tarvis teisele teele asuda, nimelt kõige hoolega hakata seda teostama, mis ka olude sunnil juba 1923. aasta peakoosolekul otsuseks tehti: oma õpetust soetama, et võimalust saada misjoni õpilasi kodus läbi sõeluda ja ette valmistada, enne kui neid võõrsile, kas Soome ehk Herrnhuti, õppima saata.

Aasta on ka nüüd selleşt mööda, kui peakoosolek otsuseks võttis oma ulualuse soetamise ja oma õpetuse ellukutsumise, et sel teel misjoni tööle lähemale pääseda. Juhatusele ja nõukogule tehti kohuseks, kõige jõuga selle sihi teostamise poole samme astuda. Tuli tänavune peakoosolek (1924), ja seegi asi ei näinud välispidi sammugi edasi nihkunud otevat. Ainult niipalju oli nõukogu edasi saanud, et ta oma viimasel istangul ühemeelselt oli otsusele jõudnud, maja ostu ehk ehitamise teel selle sihi poole püüdma hakata ja peakoosolekul ette panna, et ta tulevase tegevuse aasta peakassa sissetulekust poole maja soetamise kapitali kasvatamiseks määraks. — Kuigi siis midagi nähtavat tagajärge aastasel ootamisel ei olnud, ühte oli ometi märgata, et nõukogu tahab oma ülesseatud sihtidele truuks jääda ja usub, et Jumal meid varem ehk hiljem sellele sihile viib. Sellele seisukohale

asus siis ka wiimane peakoosolek, ja selle nõu juurde kindlaks jäädes, tõi peakoosolek selle asja ka palwes Issanda ette.

Nii oleme ometi oma peasihis edasi saanud, ja oleme seesmiselt kaswanud. Kus ihu silm ja külm mõistuse hindamiswõime midagi muud ei näe, kui jõuetust ja saamatust, seal wõib usu silm ometi märgata, et Jumal on Eesti misjoni asja juhtimas, ja et ta tahab meie seltsi täiesti iseseiswale jalale seada ning näidata, kuidas Tema wägi meie suure nõtruse sees peab täie wõimuse saama. Ärgem siis oma julgust ära heitkem, millele suur palk on tõotatud, (Ebr. 10,35), waid kaswagem selles usus, mis sinepiiwa suuruses suudab mägesid paigast liigutada. Meil on tõesti suured takistuse mäed ees, mis loomulikult ärawõitmatutena paistawad, aga usule ei ole midagi wõimatu. Kui meil aga seda usku on! Oh Issand, kaswata meie usku niisuguseks!

Meie jääme siis nüüd kindlamini kui minewal aastal selle sihi juurde, et meie oma misjoni töö aluseks kõige pealt paneme o m a õ p p e a s u t u s e ja ei kahtle selle juures, et meie misjoni maja jaoks korjanduse tehes, misjoni tööd paganate heaks teeme. Peawad ju sellest asutusest wälja minema käskjalad paganate juurde, ja on ju iga iseseisew misjoni selts sel teel oma tööd alganud. Seda asutust läheb aga meile ka seks tarwis, et walmistada koduseid tööliši, kes puhta Lutheruse õpetusega warustatud, misjoni äratustööd teeksid kodukogudustes.

Kui meie siis minewa aasta aruandes kindlaks tegime, et meie olime wiimasel ajal seltsi peasihist, see on:

wälismisjoni asjast

eemale nihkunud, siis wõime nüüd ometigi öelda, et meie jälle oleme hakanud sellele sihile ligemale jõudma: oleme nimelt uue kindlama lähtekoha wõtnud selle teostamiseks ja oleme ette wõtnud selles usus kaswada, mis läkitustööd teeb üksnes Jumala juhatusel ja t e m a nõu ning abiga.

Muidu on misjoni juhatus wälismisjoni suhtes tutwust alal hoidnud paganamaa misjonidega ja on nende kaastööd tarwitanud ja lahkesti ka osaks saanud. Oma kõnedega ja ettekannetega on meie seltsi toetanud ja misjoni huwi äratanud Soome Misjoni seltsi Aafrika misjonaar E. L e h t o, kelle abikaasa sündinud Einberg, eestlane ja Amblast pärit. Lehto ja abikaasa sõitsid mööbunud suwel Aafrikasse tagasi, oma kolm last kodumaale jättes. Meie seltsi kutsetööline wend H. Ruus juhtus nende ärasõidul Helsingi sadamas olema ja sai weel nende kätt pigistada ja ka Eesti misjoni sõprade poolt neile head teed ja Jumala õnnistust soowida. — Üle aasta on meie rõõmust ja muredest osa wõtnud ja meie äratustööd oma kõnedega elustanud Soome Mis-

joni seltsi, Hiina tööala misjoni superintendent M. Meedar, eestlane, kes 17 aastase tegevuse järele pikemale puhkusele oli tulnud ja kõige aja Tallinnas elas. Nagu kuulda, jääwat ta weel mõneks ajaks kodumaale ja olewat meie Sisemisjoni seltsi reisisekretari kohale kutsutud. Nii wõime tema kaastööd weel edaspidigi loota. — Siis jõudis suwel Aafrikasse puhkusele ka eestlane misjonaar L. Blumer, kes Leipzigis misjoni teenistuses ja meile tuttaw oma kirjade kaudu, mis ta „Meie Kirikus" kirjutanud. Meile on paik, kus tema Aafrikas töötab (Meerumägi) tähtsaks saanud selle läbi, et seal 1896. aastal oktoobri kuul, mustade poolt ära tapeti eestlane, misjonaar Eewald Owir Jõelehtmest, ja et Eesti märtri weri seda paika Aafrikas on niisutanud. E. Misjoni selts määras misjonaar Blumeri kodutulemise kulude toetuseks omalt poolt 30.000 marka. Nii tahtis selts ka otse misjonaaride heaks midagi teha. L. Blumer on ka meie seltsis kõnedega esinenud ja tahab nüüd talwel ka meie kogudustes käija misjoni jutlusi pidamas.

Wälismisjoni sihis on ka hulk misjoni pühi aruande aasta jooksul peetud ja ka seltsi reisijutlustajad on selles sihis töötanud. Pea töö seltsis on aga siiski hakanud kodukoguduste ewangeliseerimise poole kalduma. Seda nõuab koguduste usuline seisukord ja usuwoolude wõitlus meie kirikus, mida nähes E. Misjoni selts ei saa pealtwaatajaks jääda, waid peab kaasa rääkima ja kaasa töötama. Seks, et piiblilik õpetus ja kindel usutunnistus wõidule pääsekssid, sest üksi nende peale rajatud usk teeb misjoni tööd. Sellest seisukohast waadates on E. M. S. otse õigustatud ja kohustatud kodukoguduste kallal tööd tegema ja ajutiselt ka kõige jõuga sellele tööle asuma, kuni tal oma suurele sihile wastaw alus on pandud. Sellepärast on siis ka nagu iseenesest seltsi tegewuse pearõhk aruande aasta jooksul langenud

**kodumisjoni töö**

peale, mis alles kahe aasta eest üles wõeti ja mille jaoks seekord ka seltsi kodumisjoni haru asutati.

Kodumisjoni harus on töö siiski ka alles selle haru koondamise ja sisemise arendamise peale ära kulunud. On tahetud wälja minna tuumkoguduse ellu kutsumisest. Selleks on misjoni juhataja Tallinna kodumisjoni kogus aasta läbi iga kuus kaks ehk ühe piibli läbirääkimise tnnni pidanud sealsete kodumisjoni haru liikmetega. Loeti ja seletati üheskoos apostel Pauluse kirja Eewesuse rahwale, milles apostel käsitab õige koguduse jõuallikast, sündimist ja arenemist. Jõuti läbi wõtta kirja õpetlik osa, peatükid 1—3; tänawu jatkatakse manitsewat osa, peatükid 4—6. Selle koguga ühenduses harjutati ka ühispalwet ja pandi kaks

korda paastu ja palwe nädal toime kodumisjoni haru liikmete keskel meie kiriku usuwõitluste otsustawate päewade eel. Kodumisjoni harus näib ka ohwrirühmade asi edaspidi kindlama aluse ja kuju leidwat.

Kodumisjoni juhatawaks orgaaniks aga peab wälja kujunema külwirühm. See pidas ka tänawu suwel Kosel, nagu suwel enne seda Nissis, kolmepäewase teadusliku tööaja ära, kus piibli põhjal kõnet peeti „Kiriku ja tema ülesannete üle," Esimese ristikoguduse ametite üle" ja „Esimese ristikoguduse elu üle." Praegu kuuluwad külwirühma wast kaheksa kirikuõpetajat. Wastuwõtu tingimiseks on tõotus Kristuse misjoni tööd oma waimuliku töö ülemaks sihiks pidada ja kõikumata puhta ja kindla Lutheruse usu aluseł seista. Wastuwõetaw peab ka walmis oleme, kui tarwis, ennast Lutheruse usu õpetuses katsuda laskma, ehk, kui nõutakse, ka sellekohase kirjatöö kirjutama. Muidugi on asi kõik wast arenemisel ja wõib täit hoogu wõtta alles siis, kui seltsi uue põhikirja läbi, millesse on üles wõetud seltsi sisemise elu korralduse jaoks oma kindla kodukorra loomine, ka seaduslik ja õiguslik alus on pandud. Külwirühm on õieti meie äratusosakonna keskkoht. Selle osakonna juhatuse liikmed koosnewad külwirühma liigetest. Nemad korraldawad kursusi ja äratamistöö ehk ewangelisatsiooni nädalaid. Äratusosakonda kuuluwad peale külwirühma kõik misjoni seltsi kutse ja ajutised töölised.

Wäga õnnistusrikkaks kujunes tänawu suwel (1924) Kuresaares toime pandud kodumisjoni kursus. Selle, nii kui endistegi kursuste peatuumaks oli Martin Lutheri õpetusega tutwunemine. Seekord esines peaainena M. Lutheri õpetus õigeks saamisest usu läbi, ja kanti seda ette Lutheri Kalatia kirja seletuste põhjal. Muidugi olid kawas ka misjoni ained, piibliraamatu seletused ja muud. Kursus kestis ühe nädala, — 11. augustist 17. augustini. Tema alguses peeti 10. aug. Kaarmal misjoni püha ja lõpuks Kuresaares kodumisjoni püha. Kursuse ajal peeti laiematele ringkondadele õhtuti piibli — ning misjoni tunda Kuresaare kirikus, Waiwere palwemajas, Naswal, Kärla kirikus ja misjoni püha ka Mustjalas (õp. Hasselblatt). Kursusel olid õpetust andmas misjoni juhataja H. Põld, siis kirikuõpetajad J. Hahl, B. Hasselblatt, G. Pundt. Palwetundidel kõnelesid peale nende ka seltsi kutsetöölised ja Saaremaa omad kirikuõpetajad, kelledest kursusel käisid N. Bäuerle, H. Maehle, A. Eberhard, A. Seck, H. Lieberg ja J. Meeri. Osawõtjaid kursusest oli 60 ümber, kellest suurem osa elawa isuga seda wastu wõtsid, mis pakuti. See kursus jääb armsaks mälestuseks misjoni seltsi tegelastele, Saaremaal nii soojalt ning lahkelt wastu wõeti. Kursus

oli tõesti kalliks külwi ajaks, mille õnnistus ei jää tulemata, kui Jumal kastet annab. Saaremaa, eriti Kuresaare, on meie Misjoni seltsile paigaks, kus misjoni jaoks palju huwi leidub ja kus ka puhtast Lutheruse usust lugu peetakse. Ka sealsed haru-ühingud, Kuresaares, Kihelkonnal ja Waljalas töötawad edukikalt.

Haru-ühingutest maisemaal on ka mõned õige elawat tegewust näidanud. Nimetame siin Narwa-Jõesuu haru-ühingut, kes suwel jälle suurema misjoni püha, ka kõnedega wabas looduses toime pani; Narwa haru-ühingut, kus alaline seltsi kutse tööline wend Tärn töötab; Rakwere haru-ühingut, kes tegewust awaldab misjoni tundide kaudu, millede toimepanemisel ka koguduse õpetaja wäga osaw on; Wõru-Jakobi haru-ühingut, kelle ümber ka juba midagi tuumkoguduse taolist on kogumas; Haapsalu haru-ühingut, mis wiimase kursuse järele iseäralisel elu hakkas awaldama; Rapla haru-ühingut, kust suuremaid annetusi tulnud ja mõnda teistki, kelle toetust peaselts on saanud tunda. Nende hulka tuleb lugeda ka Tallinna haruselts, kes senini nagu peaseltsi alustoeks on olnud, nüüd aga temaga ühte tahaks sulada haru-ühingu iseloomust loobudes ja peaseltsi juhatuse alla andudes.

Ühte wiisi agaralt on nii hästi kodu kui wälismisjoni külwitöö ka teinud seltsi kutsetöölised reisijutustajad H. Ruus, A. Kilmi ja J. Tärn. Iseäranis palju on liikunud koguduste wend H. Ruus, ka Lõuna-Eestis, kus misjoni huwi wäiksem ja ka endine Wennaste koguduse äratustöö suuremalt osalt kadunud. Wend Kilmi on osa aega Rakweres paigal olles töötanud, on aga ka palju ringi sõitnud, enam Põhja Eestis, Wiru, Harju ja Läänemaal. Wend Tärn on Narwas, Jõesuus ja seal ligikonnas töötanud.

Kodumisjoni arenemise piirkonda kuulub ka meie seltsi ajakirja

„Meie Kiriku"

edenemine ja käekäik. Selle lehe suhtes on nüüd põhimõttelikult waatekohale jõutud, et see leht seltsile tarwilik ja et ilma temata iseäranis kodumisjoni töö puudulik oleks. On ju see, mille eest M. K. nüüd wõitleb meie kodumisjoni südame asjaks saanud ja ei saa kodumisjon teistiti, kui et ta ka tööd lehe kaudu häda tarwiliseks peab ja seda toetada ja edendada tahab. Selles mõttes läks ka kodumisjoni haru maikuu koosoleku ettepanek läbi, et kodumisjoni haru lehe oma hooldamise alla wõtab ja omast kassast ka teda püüaks toetada. Aasta peakoosoleku ajal ära peetud kodumisjoni haru koosolek uuendas selle otsuse ja walis lehele hooldaja toimekonna, kelle liikmeteks said peale lehe toimetaja seltsi

liikmed H. Kiiwer ja P. Nõum. See toimekond wõtab üleüldse seltsi kirjandusosakonna asjaajamise aineliselt oma hoole alla. Uue toimekonna tegewus saab ehk ka mõnda muudatust tooma lehe talitamisesse ja toimetamisessegi. Kuid seda peab tulewik näitama. Ja lähemat selle asja kohta loetagu „Meie Kirikust" eneseest. Lühikene aruanne ei saa oma ülesandeks teha kõigist seltsi tööharudest põhjalikult rääkida. Lehe asjas aga panekšime ka siin kohal E. M. S. liikmetele südame peale „Meie Kiriku'le" rohkesti lugejaid muretseda. Selle läbi läheks lehe ülewalpidamine palju kergemaks ja leiakšid meie seltsi mõtted ja sihid teed meie kiriklikult mõtleja rahwa sekka. Siin peab igaüks kaasa tõmbama. Ka see on misjoni töö, esiteks kodumisjoni töö, aga õhutamise mõttes ka wälismisjoni töö. Wälismisjoni peale läheme ju wälja iga asjaga, mis meie ette wõtame. Kui ka igaühe silm niikaugele ei ulata seletama, aga Misjoni selts tegutseb küll igas asjas selles sihis. Niisamuti on selleshiliseš seltsi kirjastusel ilmuwad raamatud, ka mõlemad kalendrid, mille laialilaotamist ka siin seltsi liikmete südame peale paneme.

Selle sihi peal hoidku ka meie seltsi see Waim, keda Issand Jeesus käskis Jsalt paluda ja kes esimesel nelipühil jüngrite peale wälja walati seks, et nad läheksid kuulutama armuõpetust kõiges maailmas kõigele loomale. Seda Waimu palugem ka enesele ja oma seltsile rohkesti Jumala käest, et meie usk tõuseks ja meie saaksime neid tegusid teha ja seda käsku täielikult täita, mis jaoks meie Eesti Misjoni Selts on asutatud ja Jumal meid tema sisse ja ümber on koondanud.

H. Põld.

---

# Palwe wili.

Kord jutustas nende ridade kirjutajale üks naene järgmiselt:

Mul oli joodik mees, kelle läbi meie abielu otse põrguks muutus, mida üksi see wõib tunda, kes joodiku naene on. Mis mind kõige enam haawas, oli see, et mu joodik mees ka meie ainukest 16-aastast poega wägisi alkoholi tarwitama sundis. Jseäranis püüdis ta seda põrgulikku jooki poisile sisse ajada, kui mind toas ei olnud. Ma ei wõinud siin midagi muud teha, kui palusin wäsimata oma mehe ja poja eest Jumalat, et Ta isa joo-

miſe wõrguſt wabastaks ja poega koleda jooma himu eeſt hoiaks.

Ühel päewal juhtuſin ma oma poja magamiſe kambriſt mööda minema. Ma kuulſin, et ta nagu kellegagi kõneleb. Sain aru, ta palub oma iſa eeſt kangesti Jumalat. Läbi wõtme augu nägin ma teda laua juures põlwitawat, ſilmad piſarates. Mu mees oli ka ſeekord kaine, ja oli kodus. Ma paluſin teda ka kuulama ja waatama tulla, mis meie poeg kambris teeb. Meie laſkſime ka mõlemad ukſe taha põlwili ja kuulaſime pealt, kui meie laps ſüdame liigutuſega palus: „Armas Iſand Jeeſus! Sul on meelewald ja wõimus kõige patude ja tema hirmſate kiuſatuste üle — pääſta mu armas iſa hirmſaſt jooma haiguſeſt. Näita tema waimule oma werd ja haawu, et ta tundma õpiks, kuidas ta oma hirmſa patu himuga Sind igapäew uuesti risti löõb. Hoia mind ka ſelle hirmſa patu eeſt. „Joodikud ei pea Jumala riiki pärima.“ Oh pääſta mu iſakene ſeſt hirmſaſt kohtuſõnaſt, oh pääſta teda oma ſurma ja were päraſt! Aamen.

Mis uſklik naene üksi ei jõudnud teha, ſai nüüd uſkliku noore poiſikeſega ühendatud eeſtpalwes täide minna: iſa ſai hirmſaſt jooma haiguſeſt pääſtetud. Ta andis oma ſüdame Jeeſuſele, ja hakkas ſeſt ſaadik uut, pühitſetud elu elama. J. S.

## Ilus tunnistus.

Kord juhtus noor eurooplane kaewu ääres, Moiste misjoni asutuse lähedal, kristlikkude naistega kokku ja hooples nende ees, ristiusku pilgates, kuidas tema oma rikkuse tõttu suurepäralist elu elawat, — kuna nemad ometi waesusest ja wiletsusest wälja ei pääse, mida ka kirik neile sugugi pole koguda suutnud.

Üks pealtkuulajate naiste seast oli pime; ta oli mõni aeg waikinud, — aga siis tellis ta, et teda otse pilkaja juurde wiidaks ja tunnistas: „Minu silmad ei näe sind mitte, nii et mina ei tea, kes sina oled ega kuidas sa wälja näed, kuid seda ütlen ma sulle: ei ühegi hinna eest ei oleks mina walmis, sinuga wahetama, sest ma tunnen ennast sinuga wõrreldes lõpmata palju rikkam olewat, kuigi mul silmanägemine puudub ...“

# E. M. R. rahaline aruanne

## Peakassa.

### Sissetulekud.

1) **Haru-Ühingute poolt:** Tallinna 33,800-; Kuresaare 70.900 —; Wiru Jakobi 11.957.—; Narwa-Jõesuu 25.000.—; Kose 400.—; Narwa 15.513.—; Hiiu-Kärdla 3.300 —: Kuusalu 1.590.—; Haapsalu 30.557. —; Kihelkonna 7.860. —; Wiru-Nigula 2625.—; Rapla 12.322 —; Jõelehtme 212.—; ja Helme 425.—: . . . . . 220.061. —

2) **Koguduste poolt.** Tallinna praostkond: Jaani Kog. I. p. 1.250. — ja Seltsi aastapäewa korjandus Jaani kirikus 10.839.—; Kaarli kog I. pihtk. 50. : . . . . . 12.139. —

Jda-Harju praostkond: Kuusalu 1001,— ja 5 rbl k u l d a; Juuru 2500.—; Jõelehtme 3.600.—; Kose 2.990.—; Loksa 1.335.—; (selle seas 2 annetust à 500.); Leesi 485.—; . . . . . 11.911. —

Lääne-Harju praostkond: Nissi 3.667.—; Hageri 1.960.—; Nõwa-Kabelist 200.—; Ristilt 300.—; Keilast 775.—; Harju-Madise 990.—; ja Rapla 4.036.—: . . . . . 11.928. —

Lääne praostkond: Ridala 20.000.—; Martna 1.100.—; Haapsalu 651.—; Karuse 207.—; ja Wigala 5.600.—: . . . . . 27.558. —

Järwa-praostkond: Tapa 880.—; Järwa-Madise 2.090.—; Ambla 4.000.—; Peetri 309.—; . . . . . 7.279. —

Wiru-praostkond: Wäike-Maarja 4.285.—; Wiru-Jakobi 5.149.—; Kadrina-Jlumäe 728.—; Rakwere 15.260.—; Rakwere palwemajast 208.—; Haljala 1·400.—; . . . . . 27 030. —

Narwa-Alutaguse praostkond: Narwa-Jõesuu 5.213.50; ja sealt palwemajast 1.531.50; Waiwara 2.690.—; Narwa-Joaoru 2,480.—; Narwa-Mihkli 164 —; Narwa wennaste palwemajast 1.000.—; Jõhwi 2200 —; ja Lüganuse 6.277.50: . . 21.556. 50

Tartu praostkond: Kursi 280.—; Maarja-Magdal. 252.—; Tartu Peetri II pihtk. 370.—; Tartu Maarja 500.—; Tartu Pauluse 2.425.—; ja Tartu palwemajast 200.—: . . . . . 4.027. —

Wõru praostkond: Kambja 310.—; Rõngu 1.731.—; Rannu 203 —; Puhja 50.—; Urwaste 65.—; Karula 787.—; Wastseliina 115.—; ja Ottepää 400 —: . . . . . 3.661. —

Wiljandi praostkond: Helme 1.300.—: . . . . . 1.300. —

Pärnu praostkond: Tõstamaa 300.—; Häädemeeste 225.—; Tahkuranna 339.—; Halliste 600.—; . . . . . 1.464. —

Saaremaa praostkond: Kuresaare 6.345.—; Kaarma 304 —; Waljala 260.—; ja weel üleüldise Saaremaa praostk. 3.574.50: . 10.483.50

Rootsi praostkonnast: Wormsi 225.—: . . . . . 225.—

3) Reisijutlustajate läbi: Ruus 6 479.15 ja weel **7 rbl. 50 kop. kulda** Soome misjoni heaks; Kilmi 920.—; ja misjonaar Meedari läbi 7.891.—; . . . . . 15.290 15

4) Liikmemaksusid: . . . . . 14.749.—

5) Üksikuid annetusi, (nende seas 1 annetus 8.000.— Raplast ja 1 annetus 8.250 — Ridalast:). . . . . 29.183.50

6) Wäljamaa rahade ette . . . . . 8.446. —

7) Liikumata waranduse kapitaali %.% . . . . . 730.—

8) Panga %.% . . . . . 720.—

Summa 429.741.65

Saldo 30 VI.1923 a. 42.521.10

472.262.75

# 1923-24 a. kohta.

**Wäljaminekud.**

| | | |
|---|---|---|
| 1. | Palgad | 241 500 — |
| 2. | Reisu kulud | 16 959 — |
| 3. | Misjoni kaswandikudele | 43 621 — |
| 4. | Üüri | 15 600 — |
| 5. | Posti kulud | 442 — |
| 6. | Laululehtede trükk | 10 000 — |
| 7. | Wäljamaa raha ostetud | 8 250 — |
| 8. | Soome Misjoni Seltsile kulda 7 rbl. 50 kop. ja | 1 000 — |
| 9. | Liikumata waranduse kapitaali % hoiule pandud | 730 — |
| 10. | Misjonaar Reusch'ile, Aafrika reisu raha | 1 000 — |
| 11. | Mitmesugused kulud | 3 200 — |
| | Summa . . | 342 301 — |
| | 30. juuni 1924 a. Saldo | 129 660 75 |
| | | 472 262 75 |

## Kodumisjoni kassa 1923/1924 a. Aruanne

(1. juulist 1923—31. juunini 1924 a.).

**Sissetulekud.**

| | | |
|---|---|---|
| 1. | Haru-Ühingute poolt. Haapsalu | 10 000 — |
| 2. | Kogudustelt: Tall. Jaani kir. 1.303.50; Harju-Jaani 100.—, Kose 100 —; Rakwere 1.250.—; Rakwere palwemajast 600.—; Hageri 1.500.—; Kodumisjoni pühal Kaarli kirikus korjandus 7.819.—; ja Misjoni saalis 3.069.— | 1.5741.50 |
| 3. | Liikmemaksusid | 2.610.— |
| 4. | Reisijutlustaja wend Ruusi läbi | 3.052.— |
| 5. | Meie kiriku toetuseks | 900 — |
| 6. | Ohwrirühma and | 25.150.— |
| 7. | Üksik annetus Raplast | 3.000.— |
| 8. | EMS. mälestuse rahade müügist | 3.500.— |
| | Summa . . | 63 953.50 |
| | Saldo 30. juunil 1923 a. . | 408.— |
| | | 64.361.50 |

**Wäljamimekud.**

| | | |
|---|---|---|
| 1. | Palgad | 19.500.— |
| 2. | Reisu kulud | 2.071.— |
| 3. | Meie kiriku toetuseks | 18.000.— |
| 4. | Kodumisjoni püha laululehtede trükk | 12.000.— |
| 5. | Kodumisjoni püha kulud Kaarli kirikule | 1000.— |
| 6. | Mitmesugused kulud | 130 50. |
| | Summa . | 52.701.50 |
| | 30. juuni 1924 a. Saldo . | 11.660.— |
| | | 64.361.50 |

# Soome misjoni tööst aastal 1923.

Kuna meie oma misjoni seltsis usutuli weel ei ole nii heledasti põlema lõõnnd, et walguse kiired meilt hakkasid ulatama paganate maile, tahame endid õhutada ja õpetada lasta wennasrahwa läkitustööst. Toome siin ülewaate Soome misjoni tööst selle aruande järele, mis meie seltsi auliige praost H. Haahti andis 1924. a. jaanuaris Tampere kirikupäewadel.

Aruandja läks wälja mõttest, et läkitustöö on ristiusu kiriku oluline ülesanne ja et seda tööd ei tohi õieti jätta üksikute isikute hooleks. Juba kõige esimesed paganate seast tõusnud kogudused tundsid seda kohustust ja tegid seda tööd nagu I. Tessal. 1, 8 seda näitab. Praegusel ajal olewat koguduste juhatajate ja õpetajate kõige tähtsam töö, kui nad Jeesuse meele järele tahawad toimetada, aina hoolt kanda selle eest, et koguduses mitte ainult usulamp ei põleks, waid et see ka walgust lewitaks paganuse pimeduse paikadesse.

Läkitustöös olewat Issand Jeesus, surnust ülestõusnud ja elaw Issand Jeesus, kõige ülem juhataja. Kui tema tee lahti teeb, peawad inimesed usus edasi minema. Kui tema tee kinni paneb, peawad inimesed jääma ootama kuigi nad tahaksiwad edasi minna. Niisugust juhatust sai näha apostel Paulus, kui Issand teda ei lasknud minna Bitüüniasse, waid juhatas tema Makedoniasse (Ap. t. 16, 6—9.) Niisugust juhatust—ütleb aruandja — on ka Soome kirik saanud näha oma läkitustöös. Soome rahwale näis loomulikuna, et nad misjonitööle asusid wennasrahwaste seas Wene lagendikkude, ja aina sest ajast peale, kui Soome kirik läkitustööle asus Soome misjoni seltsi kaudu, püüti sellele sihile lähemale jõuda. Ja tänase päewani ei ole Jumal seks ukse lahti teinud ja teadmata on, millal ta seda teeb. Siiski tuleb ka sellele tööle walmis olla, ja Soome misjoni selts ongi juba selles sihis ennast töö wastu walmistamas.

Olid aga ukse sugurahwaste juurde kinni, awas Issand nad aruSaadawa märguandmisega Lõuna Aafrikasse Ambo rahwa keskele. Sinna läksid esimesed Soome misjonaarid aastal 1870. Ja niisamuti awanes 1901 uks Hiinasse Hunani maakonda. Sest ajast peale on mõlemad alad Soome kiriku tööaladeks olnud. Issand on ka mitmel wiisil katsunud, kas meie ka tahame keset raskusi püsida ustawatena selles töös, mis tema meie kätte annud, ja on näidanud, et see töö on tema tahtmist mööda, sest ta on seda rohkesti õnnistanud.

Uste awamist Jumala poolt näeme ka selles, et Soome ristirahwa erilised ringkonnad on leidnud omale eri tööalad paganamaadel. Neist on nimetamise wäärt Soome Lutherlise Ewangeeliumi ühisuse läkitustöö Jaapanis, mis algas a. 1902. Sellel tööl on olnud suurte raskustega wõidelda, sest et Jaapani rahwas omapärasuses kinni on ja pealegi, nagu öeldakse, kõlbliselt wäga rikutud on. Siiski on Ewangeeliumi ühisusel seal juba 1000 kristlast. Palju waewa wõtab nüüd oma kirikute soetamine uutele kogudustele, mis iseäranis selle poolest wäga kulukaks läheb, et Jaapanis ehitusplatsid kõrges hinnas seisawad. Ühisuse aastane kuluarwe oli wiimati 900.000 S. marka (9 milj. E. m.).

Soome Misjoni seltsi töö, mida Soome kirik edendab, on wiimasel aegadel palju suurenenud. Kui sõja aegu mitmed Saksamaa misjoni alad Aafrikas misjonaaridest tühjaks jäid, sai ka Soome selts Saksa alalt lisa. Ambomaa naabruses asuw Uukuanjama hõim läks tema hooldamise alla. Hoolimata töötegijate ja wara puudusest julges Soome selts seda ette wõtta. Siin oli Issand jälle ukse lahti teinud ja tema abi peale lootes tuli sealt sisse minna. Ja sellest on ka suurt õnnistust saanud terwe Soome läkitustöö Ambomaal. Neil aastatel, kus Uukuanjama kristlased olid ilma läkitusjutlustajateta peaasjaliselt pärisrahwast tõusnud õpetajate hoolde jäetud, tõusis seal suur nälg Jumala sõna järele, millest tekkis suur ärkamis liikumine, mis ulatas teistessegi hõimkondadesse ka Ondongasse, Soome läkitusalale. Selle tagajärjel kaswas kooliõpilaste hulk ja ka ristitute arw tõusis jõudsasti. 1919 aasta lõpul oli soomlastel 5000 ristitud hinge. See arw tõusis nelja aastaga 15.000 peale, seega kaswades 200% wõrra aastas.

See kõik on tulnud Issandalt ja rõõmuga kiidame meie teda selle eest. Aga see paneb meile ka uued kohustused peale maailma Issanda ees. Niisugusel ajal on tarwis enam kui iialgi muidu, wägewasti ewangeeliumi kuulutada otsiwatele hingedele. Niisugune aeg paneb siis ka koguduste juhatajaile iseäranis suure hoole peale hiljuti ristiinimeseks saanud hingede eest. Selle läbi on ka Ambomaa töö Aafrikas laienenud. Wäljamaalased on pidanud jääma laialisemate alade ülemjuhatajaiks, töö kogudustes on pidatud andma pärisrahwa seest wõrsunud tööliste hooleks. Selle jaoks on kooliõpetajate seminaari juurde, mis juba 10 aastat on töötanud, asutatud 3—4 aastased kursused hingekarjaste ettewalmistamiseks osawamate kooliõpetajate seast. Koguduste kaswamise tõttu on ka kirjanduse tarwitus suurenenud ja ka ses

asjas on uusi ettewõtteid päewakorral. Piibli ümberpanek on walmimisel trükis

Tähele pandaw on weel, et Ambomaa misjoneerimine ewangeeliumi usulistele iseäranis tähtis on weel katoliku usu kihutustöö pärast. Selle 53 aasta jooksul, mil Soome läkitustölised on tegutsenud Ambomaal, on katoliiklased mitmel korral katsunud oma misjonile sinna paika leida. Wiimati 1923 aastal arenes asi nii kaugele, et mõni nende misjonaar asuski läheduses, et siis edasi tungida Ambomaale. Katsuti ametiasutuste kaudu nende sisserungimist takistada, aga see ei läinud korda. Alles, kui Soome misjonaarid pööraside Lõuna-Aafrika kõrgema walitsuse poole, said katoliiklased käsu oma pealetulemist jätta. Kes katoliiklaste misjoni juhtmõtteid tunneb, saab aru, missugune hädaoht meie ewangeelset läkitustööd oli ähwardamas. Issand on aga nagu uuesti meie kätte usaldanud need hõimud, ja see kohustab meid uuesti usus oma jõudu pingutama seks, et paremini wõikšime lõpule wiia töö, mis Issand meie hoolde annud.

Hiinas töötab Soome kirik Jumala riigi alal mõnes suhtes teistsugustes oludes kui Aafrikas. On ju Hiina wana haridusmaa, mis oma nõuded seab ka läkitustööle. Wõib õelda, et Aafrikas läkitustöö wiimaselajal on ümber haaranud kogu rahwa, tegutsedes täiskaswanute ja laste seas, kõiki esimestele sammudele õpetades usu ja hariduse suhtes. Hiinas on Jumala sõna kuulutamise kõrwal aga suurt rõhku olnud tarwis panna korraldatud kooli tööle laste ja noorte seas. On asutatud alamaid ja ülemaid koole, kus lapsed saawad haridust, ilma et nad tarwitsekšid kummardada Konfuutse nimelaua ees. On asutatud isegi üks keskkool poislaste ja teine tütarlaste jaoks ja ühes teise kolme misjoni seltsiga on ellu kutsutud kirikuõpetajate seminaar, mis oma laadi pooleš on arenenud kõige suuremaks Hiinas. Tööl on peale Soome misjonaaride 7 Hiina rahwa seast wõrsunnd kirikuõpetajat ja üks Hiina arst, kes kõik meie koolis on käinud. Ja ehk küll niisugust rahwa liikumist Hiinas ei ole nähtud kui Aafrikas, siis on sealgi koguduses juba 2000 liiget. Töötegijate arw on aga liiga wähene töö jaoks, mis seal käsil. Sealt ongi ka nii mõni töötegija koju tulnud murtud terwisega. Hiljuti saadi mõneaastase waheaja järele Hiinase saata Soome arst. Tarwis oleks usuteadlast Shekou seminaari ja keeleteadlast koolitöösse.

Muret teeb meile weel iseäranis Hiina naiste seisukord. Hiina naised peawad usulises ja hariduslises suhtes elama kõige sügawamas pimeduses ja suuremas alanduses. Ent nad hakkawad ärkama. On tärganud Hiina naiste wabastamisliikumine. Uksed on ka neile selles suhtes lahti, kuid töötegijaid läheb tarwis. Ja

töö on tähtjas. Seſt nii kaua kui Hiina naiſed ei ole riſtiinimeſiks ſaanud, jääwad Hiina kodud paganalisteks ja läkitustöö wähe wiljakaks. Issand aidaku ſiin asju edaſi.

Meie näeme ſiis, et läkitustöö ſeiſukord kõigil tööaladel ſeab Soome kirikule ja kriſtlikule rahwale ſuured ülesanded ehk, õigemini öeldud, et Issand on tahtnud neil läkitustööaladel Soome kiriku kätte uſaldada ſuuremaid töid. Kas on kirik walmis neid täitma?

Tuleb kurta, et kirikuõpetajaiks ja misjonaarideks püüdjate arw on wähenemas. Õpilaſi on misjoni koolis wähem kui enne. Wähe on kirikuõpetajaid, kes misjoni tööle läheksid. Omal ajal oli neid enam.

Mis aineliſesſe küljesſe puutub, ſiis peab Jumalat tänades tunnistama, et Läkitusſelts on oma kulude arwed ſaanud taſakaalu wiia, ehk küll ainult ſel teel, et on mõnda tegewuſt kitſendatud ja et Ameerika lutherlik kirik on sõja järel omalt poolt ſuuri ſumme abirahaſid annud. Aga juba on teatatud, et ſealtpoolt enam abi ei tule. Ja ſee on loomulik. Kui meie wõrdleme Saksa misjoni abitarwiduſi, ſiis ei julge meie ka enam abi paluda. Soome misjoni eelarwe käesolewal aastal tõuſeb 4 miljoni S. margani ja ſellesſe ei ole weel üles wõetud neid kahwatſuſi, mida ſiin nimetaſime. Ja ſee eelarwe ei jõua weel endiste aastate eelarwedeni, näit. 1913—1914 a. omadeni, kus ſee oli 461 ja 463 tuhat S. marka ſelle aja waluutas. Muidugi on praegu kitſas aeg, aga kui kõik kogudused oma kohuſt läkitusasja wasta täidakſid, ei tuleks meil aineliſt puuduſt kätte. Kui 2 marka inimeſe pealt annetataks, wõikſime mõndagi asja weel ette wõtta.

Kui tööliſed puuduwad, ei tea kas rahagi tuleb? Ent läkitustöös ei olegi töötegijad ega raha neid tegurid, mida kõige pealt tarwis lähewad. Läkitustöö wajaduſt tuleb küll ristirahwale ſeletada ja ette panna. Aga tühi on ſeegi waew, kui ei leidu u s k u, mis armastuſes tegewaks ſaab. Uſk on ſee, mis Soome ristirahwale kõige enam tarwis läbeb. Jumal on meile palju tööd annud, meie oleme ſeda halwasti teinud. Meie hingekarjastel ja kogudustel tuleb alandada oma ülema karjaſe ette ja tunnistada. Issand, meie uſk on nõrk ja meie armastus külm, tee Sina meid elawamaiks ristiinimeſiks, et meie paremini ſaakſime olla maailma walguſeks.

Tampere kirikupäewa aruande järele —dl.

---

# Hermannsburgi Misjon

Saksamaal pühitses sel suwel oma 75 aastast juubelit. Alljärgnewad andmed selle misjoni-seltsi tegewusest olgu meile äratawaks tõenduseks, — kui suuri asju ka üksik wäike maakogudus Jumala abiga suutab korda saata.

Kirikuõpetaja Ludwig Harms oli üks mõjuwamatest äratusjutlustajatest möödunud aastasaja esimesel poolel; tema waimustatud tunnistuste läbi sai ärkamist Hermannsburgi kogudus. Warsti tekis ka mõte, iseseiswalt misjonitööle asuda: teiste misjoni seltsidega ei tahetud ühineda, — sest L. Harms'il oli omapärane kawatsus: ta tahtis wälja läkitada mitte ainu sõnakuulutajaid misjonaare waid ka kristlikka asunikka käsitöölist, põllumehi j. n. e., kes oma elu eeskujuga pidid kaasaitama kristlikku korda ja kommet paganate seas kindlustada. Ka esitas L. Harms ja ühes temaga Hermannsburgi kogudus — usutunnistuslist lutherlist woolu, ja selles seisis üks raskus, mis takistas teiste misjoni seltsidе külge liitumist.

Hermannsburgi kogudus ostis misjoni asutuse jaoks talukoha, ehitas maja ja juba a. 1849 hakkas 12 kaswandikuga õpetus peale, mida juhatas L. Harmsi wend Teodor H. — Kuid misjoni õhutajaks jäi ikkagi oma surmani L. Harms. Hermannsburgi kogudusе ümber kogus laiem ringkond misjoni sõpru. 16 aasta jooksul on L. Harms wäljasaatnud 44 misjonaari, 41 asunikku, 25 neidu, kes ka misjoni wäljadele rändasid ja 40 misjonaaride pruuti — kes kõik wastawa kursuse läbi tegid. Esimesi misjonaare ja asunika saadeti wälja laewaga, mis Hermannsburgi Misjoni omadus oli. Kuid päraast seda enam ei tehtud. Ka mõte, kristlikka asundust paganate keskele asutada, tuli ebaõnnestanuks lu eda ja misjoni juhatus loobus uuemal ajal sellest. Muidu aga laienes misjoni tegewus märksalt ja leidis omale tööpõlduside kõigis osas.

Kõige tähtsamad olid misjoni asutused Indiamaal, Telugu rahwa seas Aafrikamaal, Sulu ja Betshuani rahwa seas. Ka läkitati Ameerikamaale Austraaliasse saksa asundustesse lutherlisi õpetajaid, kelledest seal suur puudus tundus.

Hermannsburgi Misjon on omal ajal raske kriisi läbi elanud. Ta wõitles puhta lutherlise õpetuse eest ja nägi ennast ükswahe sunnitud olewat rahwa kirikust wälja astuma waba kirikut asutama.

Mõne aastakümme järel jõuti küll misjoni tegewuse laienemise mõttes jälle kokkuleppele rahwa kirikuga, kuid praegugi weel walwab Hermannsburgi Misjoni Kogudus selle üle, et isaisadest

päritud lutherline ewangeeliumi usk puutumataks jääks, ka tunnistab praegune misjoni juhataja Haccius omas juubeli aruandes, et wõitluse ajad ja raske kriis ometi käsikäes on käinud hoogsa misjoni tööga ja omalt poolt kaasa aidanud, et Hermannsburgi Misjon weel rohkem süweneks ewangeeliumi ja usutunnistuste põhjasse.

Praegu on olude tõttu misjoni töö Telugu rahwa seas Indias seisma jäänud. Aafrikamaal loetakse Sulu rahwa seas 21 misjoni peajaama 18.021 kristlasega ja Betshuanide seas 30 misjoni peajaama 72.208 kristlasega. Enne sõda ohwerdas Hermannsburgi kogudus ja tema sõprade ringkonnad aastas 2—300.000 mk. läkitustöö heaks, see oleks praeguse kursi järel 20—30 milj. Eesti marka!...

Ülendawaks sündmuseks kujunesid iga aastased misjoni pühad Hermannsburgis. Need kestsid 2 päewa. Esimesel päewal olid rohkem jumalateenistused kirikus, teisel misjoni tunnid wabas looduses. Kuulutajaid oli kõgest wiiest maa jaost; pasunakoorid, laulukoorid; osawõtjaid ligi 10.000 in. kõigist Saksamaa osadest. Kõiki piduwõõraid wõeti üli la kesti wastu Hermannsburgi küla taludes ja misjoni asutuse ruumes.

Maailma sõda sulgus küll ka Hermannsburgi misjoniasutust, aga nüüd töötab ta jälle õnnistusrikkalt. Peale sõda on juba 20 wenda wälja läkitatud, neist 11 misjonaaridena Lõuna-Aafrikasse. Praegu walmistatakse misjoni majas 21 wenda misjonaarideks.

Hermannsburgi Misjon on aga ka kodu koguduste hooldamises sihikindlat tööd teinud. Misjoniga kõige lähemas ühenduses seisab keskkool poislastele 200 õppijaga ja kõrgem tütarlaste õpeasutus 100 õppijaga. Siin kaswatatakse lapsi kristlikus waimus. Usklikul talurahwal ei ole tarwis oma lapsi suure linnakooli rikutud õhkkonda saata.

Aastal 1919 awati sealsamas ka rahwa ülikkool, milles kõiki loenguid peetakse kristliku ilmawaate põhjal. Talwe ajal on noortele põllumeestele kohased kursused, suwe kuudel majapidamise ja käsitöö kursused neidudele ja perenaistele.

Ka kodumisjoni alal on Hermannsburgi M. Selts tegew: kolm wenda teewad tööd ewangelistidena naabri kogudustes, wõitlewad lahkusuliste wastu ja peawad äratawaid segaõpetuste koosolekuid ja tundisid.

Misjoni seltsil on oma suur kauplus, kirjastus ühisusega ja raamatu laduga....

Eks see õnnistatud töö Jumala riigis näita ka meile, Eesti Ew. Luth. Misjoni seltsi liigedele ja sõpradele, mis sihi poole

tuleb meil püüda, kuhu kohta käed külge panna, mida kõige pealt oma palwetes Jumala ette kanda! . . .
. . . „Kõik wõib sündida sellele kes usub!". . .

K. Kentmann.

---

# Kaks lõikuse tänupüha

## Meeru mäe ääres Ida Aafrikas.

(Päewaraamatu lehtede järele.)

Eessõna. Et ekwaatori lähedal talwest juttugi ei wõi olla, siis külwatakse ja lõigatakse siin enamiste terwe aasta ümber. Kõige suurem külwamise aeg on peale suurt wihmaaega, juuli ja augusti kuus, kus maa weel on rohkesti niiske. Pärast poole, kui wihmata aeg ja ägedad ilmad tulewad, peawad põllud jõeweega, mis kraawide kaudu põldudele juhitakse, kastetud saama. Kõige rohkem kaswatakse siin maisi. Mais on siinse rahwa peatoit. Siis külwatakse weel erneid ja ube kaswatatakse magusaid kartuleid. Wiimastest istutakse wanadest kartulitest murtuid pealseid mulla sisse ja nende pealsete alla kaswawad siis iseeneseest nõndanimetatud magusad kartulid, millede maitse meie külmawõetud kartulitega ühisust on, mida aga siine pärisrahwas wäga armastab süüa. Kõige suurem lõikuse aeg on jaanuari kuu lõpul ja weebruari kuu esimesel poolel. Banaanid kaswawad ja walminad küll terwe aasta ümber, ainult iseäranis kuiwadel aastadel ei ole neid mõnel kuul palju saada.

Lõikuse tänupühal ei mõelda aga mitte üksnes põllusaatuste peale, mis Jumal aasta jooksul on kinkinud, waid ka loomade peale, rahu peale, ülepea kõige peale, mis maapealse elu ülespidamiseks tarwis läheb ja mida meie ilma Jumala abita ja õnnistuseta kätte ei saa ega ilma milleta ka siin elada ei wõida. Ei olda siin weel nii „targaks" saadud nagu seda nüüd paljud Euroopas ja mujal on, kes ütlewad: Jumalat ei olegi! Oleme kõik oma töö ja jõuga tarkuse saanud! Meie teame, ka weel peale selle, et kui Jumal omal ajal wihma ja päikesepaistet ei annaks ja meid mitmesuguse katku eest põllul ja majas ei hoiaks, et siis ka kõik töö ja tarkus meid ei aidaks, igapäewase leiwa saamiseks. Oleme siis ka oma Jumalale iga suupiste eest tänulikud ja täname teda ka iseäranis selle eest, et ta meid igasuguse ebatarkuse eest seiamaani on hoidnud. Temale tuleme omas ristikogudustes paganate seas kord aastas iseäranis tänu ütlema oma südameles ja oma andidega, millega ta

meid aasta jookſul õnnistanud. Ka loomade ja lammastega tuleme lõikuſe tänupühal tänama. Seda oleme iſeäranis peale maailma sõja lahti puhkemiſt õpinud. Ja meie ei kahetſe ſeda Meie rõõm andmiſes ja misjoni töös on ainult kaswanud ja oleme ka Jumala õnnistuſt ſelle läbi rohkem näha wõinud. Andeb Jumalale ei ole meid ſugugi waeſemaks, waid igat pidi rikkamaks teinud. Kõik kokku tulewad andeb tarwitatakſe kõik misjoni töö heaks. Meie noori ja wäikeſeid ristikoguduſi õpetatakſe iſe misjoni töös jõudu mööda kaaſa aitama.

2. weebruar 1922. Neljapäew. Olen misjoni töö päraſt Nkoaranga misjoni aſutuſesſe jõudnud, kus muude tööde ſeas ſeekord iſeäranis lõikuſe tänupüha ettewalmistada ja pidada tuleb Juba paari nädala eeſt lakkſin kõikis maakonna koolides kus pühapäiwiti jumalateenistuſi peetakſe, ſelle püha tähtſuſt ſeletada. Täna olen kõik Nkoaranga koguduſe mehed kokku kutſunud. et ka neile weel kord lõikuſe tänupüha tähtſuſt ſelgeks teha. Kõik ihnſus Jumala ja tema töö wastu peab kaduma. Igaüks toogu ja andku armaſtuſeſt, mis ta wõib. Kes ſeda teha ei wõi, ſee jätku parem päriſelt toomata. Ainult rõõmuſt andjat armaſtab Jumal. Kui meie jõudu mööda iſe oma annetega misjoni tööd ſiin edendame, ſiis ſaawad ka teiste uſklikkude ſüdamed ja käed meid ſeda rõõmſamini aitama. Laiska ja ihnſat ei aita keegi, ja teda ei ole tarwiſki aidata, ſee oleks ülekohus. — Sarnaſt ettewalmiſtamiſe tööd on iga aasta tarwis teha, ſeſt et ka neegril nagu ſuuremal jaol euroopiaſtelgi wiiſiks on oma raha, loomi ja maapealiſt wara rohkem armaſtada kui ſee juſt Jumala meele päraſt. Ega ſee lauſe ſiis põhjuſeta Euroopas tekkinud ole, et paljude ristiuſk ainult kuni rahakotini ulatab. Neegri juures pole aga niiſuguſt wara armaſtuſt ſugugi imeks panna, ſeſt et ta ainult materialismi ilmawaates on üles kaswanud. — Peale ſeda peawad mehed weel iſekeskis nõu, et tulewat püha auſalt ja korrapäraliſelt pühitſeda.

3. weebruar 1922. Reede. Saadan kutſed paarile misjoni aſutuſe lähedaſes elawate euroopiaſele, et nad meie lõikuſe tänupühaſt ka oſa wõtakſid. Minu wana sõper, rootslane, lubas tulla. Üks teine lubas Aruſharſe lõikuſe tänupühale tulla. — Peale lõunat walmiſtan päriſrahwa koolisõpetajaid pühapäewaſtele jumalateenistustele ette ja palun lõpuks neid homme koolides lõikuſe tänupüha peale rõhku panna. Nad iſe aga andku ka ſiin head eesmärki teiſtele.

4. weebruar 1922. Laupäew. Nkoaranga misjoni aſutuſes ei ole sõja alguſeſt peale kirikut olemas. Wana kirik, mis banaani puu kooreſt oli ehitatud, langes wanaduſe tõttu kokku,

uut kiwikirikut taheti ehitama hakkata ja muredseti ka osa ehitusmaterjaale kohale, kuid sõda ja rahapuudus keelasid ehitamast. Rahapuuduse pärast pidi ehitusmaterjaal misjoni töö heaks jälle ära müüdud saama. Jumalateenistused peetakse nüüd ühes koolimajas, missugune ka weel walmis ehitatud ei ole. Harilikkude jumalateenistuste tarwis on selles koolimajas ruumi, kuid suurte pühade ajal on ta wäga wäikene. Rõnda ei mahu ka lõikuse tänupühal rahwas ja tema andeb koolimajasse, ja meie oleme seda püha wiimastel aastadel misjoni asutuse hoowis lageda taewa all pidanud. Seda tahame ka homme teha. Selleks piiratakse üks suurem plats misjoni asutuses puude wahel seedripuu okstega ümber mis töö täna walmis teeme. Oksest ehitatakse ka wäraw platsile, mille üle lõikuse tänupüha pärg lilledest, maisist, oa, ja erne warest riputatakse. Platsi ülemisse äärde ehitatakse banaani puu lehtedest wäike peawari, mis ühtlasi altari aset täidab. Rahwas wõib muru peal ümberringi aset wõtta. Misjoni asutuse hoow ja teed puhastatakse, et ka wäljaspoolt kõik nägus oleks.

5. weebruar 1922. Lõikuse tänupüha Nkoarangas. Tõusen warakul üles, et ennast weel tänase püha wastu ettewalmistada. Omast elutoa aknast näen, kuida purendamata maisi kandmused lõikuse tänupüha platsile lähewad. Seal tulewad ka kooliõpetajad oma koolitega. Koguduse liikmed saadawad neid. Lapsed kannawad peade peal purendamata maisi. Nad tulewad igast nelja ilmakaarest lauldes. Enamasti lauldakse nelja häälega mitmesuguseid tänulaule. Natukene enne jumalateenistust tuleb ka minu külaline, rootslane, kohale, niisamuti pärisrahwa pealik oma saatkonnaga. Wiimane toob oma ja oma maakonna nimel ühe härja tänuks. Kell 10 e. l. algab jumalateenistus. Jumalateenistuse platsi keskel on mitu maisi hunnikut, igal koolikonnal on oma hunnik. Wäljaspool jumalateenistuse platsi on 26 kana ja kukke, 3 lammast, 1 kits ja 4 härgwasikat puude külge kinni seutud — kõik tänuandeb. Pean jutluse maasai keeles Joh. ew. 6, 24—20 üle: Kahesuguseft toiduft: 1) ihule ja 2) südamele. Peale mind räägib kooliõpetaja Andreas kiiros (Meeru ehk õigemine Nkoaranga rahwa keel). — Puhtas rahas tuleb 25 rupiat 31 hellerit (= 2,531 naelft.). Maisi oli umbes 20 tsentnerit (umbes 60 puuda) kokku tulnud. — Peale jumalateenistust õues läheme weel kirikusse, kus kolm kirikliku kari all olewal kristlast kogudusse wastu wõetakse ja kaks last ristitakse. — Lauluga tuleme kirikust wälja.

6. weebruaril 1922. Esmaspäew. Lõikuse tänupüha mais saab riputatud puudesse, kus ta kuiwama peab ja kust teda siis wähehaawal müüakse. Kanad ja loomad jääwad niisamuti

weel misjoni asutusesse, et neid müüia, kui ostjaid tuleb. Seda muretsewad koguduse wanemad. Saadud rahast makstakse siis osa palka kooliõpetajatele.

9. weebruar 1922. Neljapäew. Eila tulin Nkoarangast Arushasse tagasi. Tulewal pühapäewal tahame Arushas lõikuse tänupüha pidada. Et meil kirik olemas, mida sõja ajal enamasti oma jõuga ehitasime, siis wõime seda püha siin kirikus pühitseda. Ainult kiriku katus, mis banaani puu koorest ehitatud, on mädanenud ja laseb wihma läbi. Et seda katust uuendada, selleks oleme jo mõnda kuud ehituse materjaali kokku toonud. Tänaseks päewaks olin kõik meheb, kristased ja misjoni asutuse töölised, kokku kutsunud, et kiriku katust uuendada. 45 meest on selleks kokku tulnud. Wana katus kistakse täna maha ja uut hakatakse pöimima. Seal on rohkesti järel waatamist ja juhatust tarwis. See on ka misjonaari ülesanne. Et äikse wihma karta oli, mida ka peale lõunat tubliste tuli, siis oli selle eest tarwis muretseda, et kirikus olewad asjad mitte wihmast märjaks ei saanud.

10 weebruar 1922. Reede. Täna on 50 meest tööl. Kiriku katust ehitatakse edasi. Olen seismisest, jooksmisest, rääkimisest ja juhatamisest töö juures puru wäsinud, aga ei aita midagi: katus peab pühapäewaks weel walmis saama. Õhtal pean weel koguduse meestega misjoni töö ja koguduse asjade üle aru. Selle juures nagu Nkoarangaski lõikuse tänupüha tähtsust seletades ja rõõmsast andmisest rääkides, iseäranis rõhku koguduse iseseiswuse peale pannes, mis jo meie misjoni töö eesmärk siinsetes maades on. See usumärk on küll weel kaugel meist aga meie peame usinaste töötama, et teda kord kätte saada, ja selleks peabki iga koguduse liige juba nüüd jõudu mööda kaasa aitama. Meie ei tohi ainult teiste inimeste annetest elada, waid peame ka ise oma ja oma töö tarwis wirgasti kaasa töötama, olgugi et meie arw ja jõud weel wäga wäikene on.

11. weebruar 1922. Laupäew. Kiriku katuse uuenduse töö saab täna walmis. Siis algab kiriku, ja kiriku ümbruse puhastamine, kus juures minu abikaasa mulle rohkesti abiks on. Õhta pimedani kestab töö. Õhta hilja tuleb üks sõjalest oma tütrega meile külalisteks, et homme meie lõikuse tänupühast osa wõtta.

12. weebruar 1922. Pühapäew. Lõikuse tänupüha Arushas. Andeid tuuakse siin selsamal moel kokku nagu Nkoarangasgi. Ükskud tulewad oma kandmustega ja koolid lauluga. Kõik eluta annid wiiakse kirikusse altari ette. Seal on ube, erneid, banaanisid ja iseäranis rohkesti maisi (umbes 15 tsentnerit=40 puuda). Jutlust peetakse maasai ja suaheli keeles. Wäljaspool kirikut on kanu, kaks lammast ja kaks kitse näha, mis ka tänu

andideks toodud. Puhast raha tuleb siin sisse 50 rupiat 99 hellerit (5,099 naelst.) Peale jumalateenistust on kristlastel omakeskes weel ühine söömaaeg, kus jnures rohkesti lauldakse. Igaüks mõtleb röömuga õnnistuse peale, mille osaliseks Jumal teda siiamaani on lasknud saada.

13. weebruar 1922 Esmaspäew. Lõikuse tänupüha annid korraldatakse. Elawad annid saawad kõik ära müüdud. Toores mais wiiakse pärisrahwa turule, kus ta kohe ära müüakse. Kuiw mais riputatakse puusse et teda siis pärastpoole müüa. Kõik töö tehtakse röömuga, lauldes ja maksuta. Tuleb ju kõik misjoni töö heaks.

Järelsõna. Ülewased read tahawad näidata, et noored kogudused misjoni põllul ka ise rohkesti ja wirgasti kaasa aitawad, et misjoni töö wõiks edeneda. Ega siis ka meie wanad ristikogudused Euroopas selles töös ei tohi tuimaks ja leigeks jääda.

Lõpuks tahan weel ühe wäikese arwe üles panna. Arusha koguduses oli 1921 aasta lõpul 132 ristitud hinge, naised ja imewad lapsed kaasa arwatud. Need panwad 1921 aasta jooksul kokku: 138,94 rupiat lõikuse tänupüha andeid, 83,25 rupiat kogudusе liikmete maksusid, 65 rupiat kiriku karbi korjandusi, 10,50 rupiat maksusid ristimiste ja laulatuste eest, 15,25 rupiat kooliraha laste koolis käimise eest, see on ühtekokku 312,94 rupiat ehk umbes 2,45 rupiat hinge pealt, mis praeguses Eesti rahas (1 naelst.=1460 Emrk.) umbes 360 marka hinge pealt wälja teeb. Peale selle on need kristlased weel kiriku ja koolide juures umbes 125 ruupia eest minewal aastal ilma maksuta tööd teinud. Muidugi on see kõik Jumala sõna ja Waimu töö wili, kuid seesama Jumala sõna ja Waim töötawad ka meie wanades ristikogudustes. Armsad usuwennad ja õed, ärgem laskem endid noorteft kogudusteft paganate seas häbistada.

Laisk sulane, kes seisma jääb
Kui tema isand sõtta läeb.

Wõtkem ka meie tööd teha, nii kaua kui päew on; öö tuleb millal ükski midagi ei wõi teha. Joh. ew. 9, 4.

Arushas,
Ida-Aafrikas,
juuli kuul 1922.

L. Blumer.
Ew. Lutheruse usu misjonaar.

# Tuumkoguduste tekkimine.

Meie Eesti Ev. Lutheri kirik nimetab ennast w a b a k s r a h w a k i r i k u k s. Kas sünniwad need kaks nimetust kokku? Kas kirik wõib ühtlasi w a b a ja r a h w a kirik olla.

Kui „w a b a“ kiriku all mõista, et kirik on a u t o n o o m n e, see on riigiwalitsuse suhtes rippumatu; ehk seda, et wõimalust on, igal ajal temast wäljaastuda; ja kui r a h v a kiriku all mõista, et kirik peab täiesti natsionaliseeritud, tähendab eestistatud olema; ehk jälle: et rahwas ülepea tema pühadusest peab rohkem osa wõtma — siis muidugi hakkawad need kaks nimetust hästi kokku.

Aga kuidas on siis lugu, kui neid kahte mõistet nõnda seletame, nagu neid tõe poolest tuleb seletada ja mõista, nimelt: er „r a h w a k i r i k“ tähendab „j u u r d e k a s w u k i r i k u t, see on niisugust kirikut, kus juba sündimise läbi rahwa liikmed ka kiriku liikmeteks saawad; ja et „w a b a k i r i k“ tähendab „w a b a t a h t l i k k u d e“ kirikut, see on kirikut, kus ühe ühise usutunnistuse põhjal inimesed waba ülesandmise läbi kokku liituwad, — kas siis sünniwad weel need kaks nimetust ühte, wõi kas nad ei käi palju enam otse risti teine teisele wastu?

Paljud arwawad seda wiimast; ja mina olen ka nõnda mõtelnud. Nüüd aga arwan, et nad ühte sünniwad ja et peawadki käsi käes käima: rahwa kirik ja wabatahtlikkude kirik, — mitte teine teise kõrwal, — waid t e i n e t e i s e s e e s; ja nimelt nii, et r a h w a k i r i k u p õ h j a l t e k i w a d t u u m k o g u d u s e d, m i l l e d e s s e t e r w e k o g u d u s e e l u j u h a t u s j a t ö ö o n k o o n d a t u d. Ainult kui asjad seda mööda arenewad, läheb meie kirikul korda, oma aadet teostada nimelt „w a b a k s r a h w a k i r i k u k s“ saada.

Aga neid kahte asja ühendada ei ole mitte ainult meie Eesti Ev. Lut. kiriku aade ja ülesanne, waid see on t e r w e r i s t i k o g u d u s e p r o b l e e m e h k ü l e s a n n e s i i n m a a p e a l.

„Jumala riik ehk ristikogudus“ on kahes sotsioloogilises ehk ühiskonnalises liigis awaldunud: k i r i k u s j a o s a d u s e s

Kui Jeesus ütleb: „Jumala riik on ligi tulnud“ ja „uskuge ewangeeliumi“ (Mrk. 1.15), ehk weel selgemini, kui ta ütleb: „Minge ja tehke jüngriks kõik rahwad“

(Matt. 28.19) — siis mõtleb tema laialdase ehk suure kiriku peale! — Aga kui ta ütleb: „Kus kaks ehk kolm minu nimel ühes koos on“ (Matt 18.20); ehk seal samal kohal (1.17): aga, kui tema „kogudust ei kuule,“ j. n. e. — siis räägib tema wäiksest kirikust ehk osadusest.

Kirik seisab universalismi ehk üleilmmõtte peal, ta tahab kõiki tõe tundmiseie tuua ja sellepärast ka kõiki oma sisse äramahutada. —

Osadus läheb wälja indiwidualismi ehk üksikinimese mõistest, tahab neid koguda, kes surmast elusse on tunginud ja oma wendi armastawad (Joh. 3.14).

Kirik toonitab rohkem wäljaspidiseid armuwahendeid: sõna ja saakramenti osadus — enam isiklikku usku.

Mõlemad tüübid on õigustatud; peawad teine teisega leppima ja teine teist toetama ega tohi mitte teine teisega riidu astuda. Osaduse otsijad ei tohi mitte kirikust wäljaastuda ja lahkuskusid sünnitada; ja kirik ei tohi teid — osaduse otsijaid — mitte põlata ega taga kiusata, ta peab neid sallima.

Wõib julgesti ütelda: õige wahekorra leidmine nende kahe ühiskondlise tüübi wahel on kiriku kõigetähtsam sisemine probleem, nagu misjoni töö tema wälinetähtsam ülesanne on. —

Pangem siis tähele, kuidas ristikoguduses kiriku ajaloo jooksul see nimetatud wahekord tegelikult on teostatud ja wäljakujunenud.

Hakatuses kandis muidugi ristikogudus, kui ta weel noor ja wäikene oli, „osaduse“ iseloomu. Kogudus ei ole muud, kui wäike maailmast lahutatud hulgakene Jeesuse ümber kogutud, ehk peale tema äraminekut: tema waimust kokku hoitud hinged, kellel aga ühesuguseid usutundmisi ja waimulikka kogemusi oli.

Pärast, kui ristikogudus suuremaks kaswis, kui lasteristimine üleüldiseks pruugiks sai, kui ristiusk riigi-usuks tehti ja Rooma riigis laiad rahwahulgad kõik kiriku sisse woolasid — tuli „kiriku“ õitsemise aeg.

Õigused, mis koguduse käes olid, kadusid ära, koguduse kiriklik kari ei wõinud enam teostatud saada, isegi wanemate kogust, mis koguduse eesotsas oleks seisnud, ei kuule meie enam pärast poole midagi: preester (ehk õigemini piiskop) oli koguduse ainuwalitsejaks

saanud, nagu ta pärast kiriku ainuvalitsejaks sai. Nii küll ainult Ohtumaal. See on kiriku pilt keskaja jooksul.

Aga ka sel ajal ei puudunud ristikogudusel ka osaduse tundemärke. Juba jumalateenistuse korras tuleb see ilmsiks, teenistus jaguneb kahte jäkku: õpilaste jaoks ja usklikkude jaoks — missa catechumenorum ja missa fidelium. Edasi tuleb see ilmsiks munga seisuses ja kloostri elus, siis ka lahkuskudes mis alatasa kohalikus kirikus ellu tõusid: alates donatistidega, kelledes esimest korda osaduseotsijate wastuwool kirikliku ühekülgsuse wastu nähtawale tuleb. Wõime ütelda, et päris waimulikus seisuses tuumkoguduse omadused ja oigused kontsentreeritud ehk keskendatud on; waimulik seisus, see on kirik kitsamas mõttes.—

Tuli usupuhastuse aeg. Nagu ta uue mõiste usust tõi, nimelt individuaalse, uueks-loowa usu mõiste — autoriteedi-usu asemele, mis ainult kiriku õpetust tõeks tunnistab — nõnda tõi ta ka uue mõiste kiriku kohta. „Jumal tänatud (ütleb Luther Schmalk. Art. XII), meil teab seitsmeaastane laps, mis kirik on, nimelt pühad usklikud ja lambakesed, kes oma karjase häält kuulewad."

See usklikkude kogu (kirik) on aga nägemata, kuid tuleb ka ikka ilmsiks, ja nimelt seal, kus Kristust kuulutatakse. Nõnda on siis päris õige mis Augsburgi usutunnistus omas VII punktis kirikust õpettab: ta on usklikkude kogu, kelle juures ewangeliumi puhtasti kuulutatakse ja pühi saakramenta ewangeeliumi järele jägatakse.

Paistab silma, et sel õpetusel kirikust on kaks külge: teine seletab seda, mis rahwakirik on; see on kirik laiemas mõttes (large dicta) — selle kohta käiwad sõnad: kus ewangeeliumi kuulutatakse j. n e — Ja teine ütleb seda, mis tuumkogudus, kirik kitsamal mõttes (propri dicta) on nimelt: ta on usklikkude kogu.

Nägemataks jääb kogudus ikka; aga wõib arwata, et Luther'il uute ewangeeliumi-usuliste koguduste tegeliku organiseerimise juures mõte tuli, mitte ükspäinis põhi panna rahwakirikule sellega, et ta puhta sõna kuulutamise apparaadi sisse seadis, waid ka tuumkoguduste kogumisele, mitte küll selles mõttes, et nägemata kirikut nähtawaks teha, waid et kogudusele tegew orgaan luua.

See on ka tõesti Lutheri tahtmine hakatusest peale olnud. Kes seda weel ei tea, ehk ei usu, see lugegu asja järele prof. Hilberti raamatust: Ecclesiola in ecclesia*), kus allikate waral Lutheri waated tuumkoguduste tekkimise kohta meile selgeks tehakse —

Tuumkoguduste kogumise küsimus läks põlewaks juba 1521 aastal, kus selgeks oli saauud, et ewangeeliumi usulised paawstist lahku lööwad ja oma eneste teed käima hakkawad Luther wiibis sel ajal Wartburgi lossis wangina. Melanchthon oli kimbus: ei teadnud, mis peale hakata. Kirjutab Lutherile kirja; küsib kas ta nõus on, et tema ühes oma õpilastega, kes usutundmisele tulnud, hakkab püha altari saakramenti wõtma sub utraque, (mõlemal näol), see on, leiwa ja wiinaga**). Luther on nõus ja nõnda sünnib siis ka: Melanchthoo pühitseb esimest korda oma sõpradega püha armulauda mõlema armu wahendi näol. Tuumkogudus on tekkimas ja suurest erinemas.

Asja rahulise arenemise aga rikkus Melanchtoni ja Lutheri ametiwend Karlstadt oma kannatamata meelega. Mis Luther ainult tuumkogudustele tahtis lubada, ruttas K. ka suurele kogudusele pakkuma, ja jagab ka suurele kogudusele armulauda mõlemal näol.

Kui Luther sellest kuuleb, on ta wäga pahane. „Kurat on temale kiiret teinud“ — ütleb ta Karistadti kohta. Tahab jälle asja muuta. Oma südametunnistuse pärast paneb ta asjale wastu: „Siin on nõtradele usus liiga tehtud; nad ep ole weel küpsed usus.“ Luther näeb selles teos rahwa äraawatelemist wale poole. Inimesed õpiwad jälle ainult wäljaspidiseid kiriklikka tegusid tegema ja mitte, nagu tarwis oleks, usu ja armastuse peale mõtlema. Oleks pidanud ära ootama, senni kui nad wabatahtliselt oleksid tulnud; muidu langewad nad paawstist ära, aga Kristuse juurde nad ei tule.

Luther tahtis asja ära keelda, aga ei saannd enam! Kuid tuum koguduste kogumise mõtte jäi temale alles. 1523 aastal, kus koguduste organiseerimine suurel mõõdul käsil oli, kirjutab Luther oma „Saksa missat,“ milles tema ka omad mõtteid tuumkoguduse kohta pikemalt seletab. Et need seletused meie aine suhtes nii wäga tähtsad on, ja et nad on täidetud päris jumaliku tarkusega ja imewäärilise kainusega, siis tahame natukene nende juures wiibida.

*) Ilmunud Deicharti kirjastusel Erlangenis.
**) Katoliku kirikus anti laualistele ainult leiba.

Luther tahab kiriku iseloomust, nagu ta seda katoliku kirikust oll pärinud, kinni pidada. Ta hoiab rahwakiriku alles. Suures koguduses tahab ta esiotsa kõik nõnda jätta, nagu ta seda eest leidis. Isegi ta tahab jumalateenistust alles jätta ladina keeles; ainult ladina missa kõrwale tahab ta saksa missa sisse seada. Peale nende kahe jumalateenistuse soowitab tema aga weel ühte kolmandat kokkutulemise wiisi, mis täiesti osaduse laadi kannab ja mida ta täieliseks ewangeeliumi korraks nimetab.

Lutheri mõtteid kokkuwõttes wõime meie tema waatekohta: 1) suure koguduse suhtes 2) tuumkoguduse suhtes ja 3) wahekorra suhtes nende kahe wahel järgmiselt iseloomustada: Uus 1) Suur kogudus ehk rahwa kirik. Tema alla kulub kõik rahwas, ka need hulgad, kes weel mitte ei usu. Lasteristimise peale waatamata, millest nad kõik on osa saanud, ei ole nad weel mitte ristiinimesed tõsises mõttes. Rahwa kirik on paganliku maailma sarnane, mis esimest kogudust ümritses. Rahwakirik on usklikkude — tuumkoguduse — misjoni tööpõld. Luther hindab rahwakiriku awalikku jumalateenistust kui misjoni tööd. Ta ütleb, see olewat nii „nagu peaksime meie kesk türklaste ja paganate seas, kusagil lagedal põllul — jumalateenistust." Temal on selge, et maailm ja rahwahulgad weel mitte ristiinimesed ei ole. Küll peawad nemad selleks kaswatatud saama. Nende seas puudub weel kindel kord, mille järele wõiks ristiinimesi ewangeeliumi järele juhatada ja walitseda; aga õige koguduse peatundemärgiks on just see, et Jumala sõna tõesti tema sees walitseks ja kiriklik kari tema sees teostatud saaks. Rahwakirikus aga ei ole karjal ei maad ega mõtet Kõikidele peab küll rahwakirikus ewangeeliumi õpetust kuulutatama, aga kõiki ei saa mitte ewangeeliumi järele juhtida. Üksikute hingede noomimist ei wõi kusagil mujal ette wõtta kui tuumkoguduses. Aga jälle surwe abinõusid tarwitada suure hulga juhatusel ilma milleta läbi ei saa, ei ole mitte koguduse asi, waid see on kristliku riigiwalitsuse ülesanne. (Lahkuminek siin Kalwiini mõttetega!) Rahwakirikus on täitsa läbisegi aetud ristiinimesed ja mitte-ristiinimesed. Luther hoiatab sellepärast kuulutajaid selle eest, et nad mitte tähelepanemata ei jätaks seda tõele wastawat asjaolu, ja et nad mitte nõnda ei kuulutaks, nagu oleks suur

kogudus juba usklikkude kogu. Nimelt tuleb siin selget wahet teha! Isiklik usk ei ole mitte suure hulga asi. Suured hulgad tulewad kirikusse ainult uudishimust aetud. Ühesuguste õiguste andmine usklikkudele ja mitte-usklikkutele ei ole sugugi mitte Lutheri arwamise järel õige.

**2) Tuumkogudus** Luther nimetab seda kogudust. eraldatud koguduseks (Sondergemeinde) ehk: Õige ewangeeliumile wastawalt korraldatud kogudus (die rechte Art ewangelischer Ordnung.) Siia liituwad ühte kõik, „kes tõsiselt ristiinimesed tahawad olla“ (die mit Ernst Christen sein wollen!). Nende ühinemine ei tähenda aga mitte, et siin kõik tõsised ristiinimesed eraldatud oleksid (nimi ristiinimestest.) Ka tuumkogudus ei ole mitte usklikkude kogu. Õige kirik ei ole iialgi mitte nähtaw; ta on ainult usu tundmisele kätte saadaw (sola fide perceptibilis). Tuumkogudus on ainult koht, kuhu kokku tulewad need, kes tahawad olla tõsised ristiiniimesd ja kes ühinewad just selle aate täidesaatmise ehk kättesaamise otstarbeks.

Tuumkoguduses tuleb nähtawale osasaamine usus ja wendade armastus. Tuumkoguduste koosolekutel loetakse juba kirja seletustega ja läbirääkimisega — muidugi ka ühenduses palwega; aga kõik sünnib siin lihtsal wiisil, nõnda et suurt korraldust seks tarwis ei olegi. Jah, awalikku jumalateenistust — liturgiat — soowib Luther kaunistada kõiksuguste wäljaspidiste abinõudega, laulukooride ja pasunakooride koostegewusega. Tuumkoguduse koosolekud kandku rohkem perekondlikku laadi. Tuldagu kokku kodades, mitte kirikus. Luther räägib sellest, et tema hea meelega oma juures kloostris, kus ta elas, neid koosolekuid peaks, kuna ta jutlustamist kirikus ühe kaplaani (alama waimuliku) hooleks jätaks. Kõik peab siin sihitud olema sõna peale, palwe peale ja armastuse peale.

Silma paistab, et Luther nimelt selle koguduse kätte saakramentide tarwitamise õiguse tahab anda. Selles ringkonnas saagu püha ristimise tallitus ettewõetud; siin saagu püha armulaud pühitsetud! — Siin tuumkoguduses teostatagu ka kiriklik kari; see on: wastastikune hingede eest hoolekandmine ja kaswatamine. Mis suures koguduses mitte läbi wiidaw ei ole, on siin wõimalikuks

saanud: nimelt neid, kes mitte kristlikult ei ela, „äratunda," neid noomida, paranduse tee peale wiia, kui tarwis wälja heita kogudusest, ehk ajutiselt neede alla panna Matt. 18,15 järele. Kari tarwitamine on nii hästi üksikute wendade kui terwe (tuum) koguduse asi. Üldkoguduses karistatakse ka üleüldiseld, tuumkoguduses manitsetakse ja karistatakse ka üksikuid. Siin on liikmed teine teisele tuntud ja, mis weel tähtsam on, siin on liikmed walmis kaswatuse korra alla ennast paenutama ja kui tarwis ka nuhtlust oma peale wõtma. Nõnda on siin tõesti kiriklik kari läbi wiidud ja nimelt ainult waimulikkude abinõudega.

Ka wälja heitmine kogudusest, kas jäädawalt, ehk ajutiselt, on waimulik abinõu; ta sünnib muidugi hingekarjase huwides: peab mõjuma nagu rohi haigele. Ta on emalik nuhtlus, mis tahab parandada, ja osasaamisele walgusest eksijaid tagasi kutsuda. Wäljaheitmises ilmsiks tulew terawus pehmendatakse selle ärakaalumisega, et awalikud patused juba oma patulangemise läbi nagu iseenesest kogudusest wälja jääwad. Ja et waljaheitmine ainult tuumkoguduse suhtes, sünnib, nõnda et rahwakirik wäljaheidetuile ikka weel armujuhatajaks saab olla. Muidugi on wäljaheitmise õigus terwe (tuum) koguduse ja mitte üksipäinis ametikandja käes —

Iseenesest mõista kujuneb tuumkogudus suure koguduse töökandjaks orgaaniks. Kes tuumkoguduse liikmeieks ennast üles annawad, peawad walmis olema; käega ja suuga ewangeeliumi tunnistama. Sellest kujuneb wälja tuumkoguduse kahekordne töö: esiteks armastuse töö ja teiseks tunnistuse, ehk misjoni töö

Armastuse töö kohta ütleb Luther, et wõiks ristiinimeste peale panna üleüldist maksu waeste heaks, mis wabatahtliselt antakse ja millest wõiks wäljajagada waestele apostel Pauluse eesmärgi järele 2. Kor. 9. 1. ja 12. Tuumkoguduse ülesandeks loeb Luther aga ka tunnistuse tööd. Jumala sõna wäljalaotamine peab tema peamureks olema. Siin tuumkoguduses tuleb just ilmsiks üldüldise preestri ameti õigus, mis usklikkudele on antud. Kõigepealt muretsegu tuumkoguduse liikmed nooresoo õpetamise ja kaswatamise eest. —

Huwitaw on tuumkoguduse organiseerimise juures weel üks asi: Luther räägib nende inimeste nimede sissekirjutamiseet, kes tuumkogudusesse sisse astuwad. Näib, nagu seisaks tuumkoguduse organisatsioon päris waba seltsi" näol tema waimu silmade ees. Igatahes peawad kaks

asja siin koos olema: e s i t e k s peab selge olema, k e s tõesti tuumkoguduse liige on; ja neil liikmetel endil peab selge olema, et nad koduduse liikmed on ning et nad wabatahtliselt ka kõik kohustused oma peale wõtawad, mis niisugune sisseastumine nende peale paneb. Aga teiseks peab niisamuti selge olema, et t u u m k o g u d u s i k k a t e r w e t k o g u d u s t e s i t a b ja t e r w e k o g u d u s e a s j u a j a b ja et ta mitte ühe juhuslise eraseltsi töö ei ole. Tuumkogudus on nõnda kõige lähemas ühenduses terwe koguduse eestseisusega ja tema ametnikkudega.

3) Mis nüüd w a h e k o r r a s s e puutub rahwakiriku ja tuumkoguduse wahel, siis see juba on selgunud. T u u m k o g u d u s o n t e g e w o r g a a n suure koguduse sees. T u u m k o g u d u s o n m i s j o n i kogudus, rahwa kirik tema lähem misjoni tööpõld. R a h w a k i r i k o n tuumkogudusele põhjaks, kus peal tema seisab, p õ l l u k s, m i l l e p e a l t a o m a l e l i i k m e i d k a s w a t a b j a k o g u b. Tuumkogudus on rahwa kirikule sihiks, kus poole tema areneb ja kus tema küpseks saanud liikmed aset ja tööd leiawad.

Lutheri aade kirikust on e c c l e s i o l a i n e c c l e s i a: kirikukene kiriku sees ehk tuumkogudus suure koguduse keskel; mitte ainult ü h t e ja mitte ainult t e i s t ei soowi tema, waid m õ l e m a i d t e i n e t e i s e s e e s,

Kas Luther katsus nüüd ka oma aadet t e o s t a d a? Ei katsunud! Ja kui keegi Hesseni waimulik hakkas seda tegema, keelas tema seda ära! Kuidas seda setetada?

Wägisi ei wõinud siin midagi peale hakata. Ülepea ei wõi midagi selles asjas teha? Tuumkogudused peawad iseenesest t e k k i m a, neid ei wõi ise luua. Luther ütleb selgesti, mispärast tema midagi ei teinud ja ei wõinud teha: temal esiteks ei olnud „i n i m e s i“ ja tema kartis teiseks l a h k u s u tekkimist.

J a h tal ei olnud i n i m e s i. Ehk küll ärkamine, mida rahwas usupuhastamise ajal läbielas, üks suurematest on olnud, mida ülepea kiriku ajaloos on ette tulnud, oli ometi see ärkamine rohkem d o g m a a t i l i n e. Isiklikus usutundmises oli rahwas weel wäljaarenemata. Usupuhastuse ajajärgu waimlist seisukorda iseloomustab kõigeparemini juhtmõte, mille järele otsustati, mis usku keegi maa ehk riik on: K e l l e m a a, s e l l e u s k (c u j u s r e g i o, i l l i u s r e l i g i o.). Ja kus ka isiklik u s u t u n d m i n e ilmsiks tuli, seal omandas ta sagedasti märatsewa iseloomu. Usumäratsejatega oli Lutheril just Wittenbergis palju tegemist — ja selle pärast kartis tema tuumkogu-

dust hakata teostama, et mitte lahkusk sellest wälja ei tuleks-(„dass keine Rotterei draus entstehe!“)

Aga Lutheri waikseks lootuseks — salaarmastuseks — jäi see asi ikka. Ka pärastpoole näeme meie temal seda mõtet olewat. Omas kirjas Nik. Hausmann'ile (29. III 1527) arwab tema niisamuti, et koguduse õpetaja peaks tuumkogudusi koguma kakkama, kui tema koguduse olud seda lubawad.“ — Sedasama mõtet awaldas tema kirjas 26. IV 1533 waimukudele Hesseni maal. Ja Schmalkaldia artiklites — see on meie kiriku sümboli raamatus 1537 aastast Art IV — ewangeeliumist ütleb Luther: Ewangeelium saadab nõu ja abi ka „per mutuum colloquium et consolationem fratrum,“ see tähendab „wastastikuse wennaliku läbirääkimise ja troosti kaudu. Nõnda on see Lutheri aade kirikust ka meie sümbooli raamatusse üleswõetud ja õpetuse poolest saktsioneeritud (kinnitatud).

Luther lootis oma mõtte täitmist tulewikust, Esimine aeg, mis usupuhastamise aja järel tuli: orthodoksismuse ehk õige õpetuse aeg ei toonud tema mõtte teostamist mitte. Aga teiseks läks asi järgnewal ajajärgul, mida pietismi ajaks nimetame. Pietismus (wagadus), mis kõige peale elawat, tegewat usku toonitab, on otse ka oma programmi ülesse wõtnud: usklikkude kogumise. See tuleb ilmsiks tähtsas raamatus, mis selle uueaja tulemistsissejuhatab: Speneri raamatus: Pia desideria (wagad soowid). Tähtsam nõudmine, mida siin ülesseatakse, on just „wagade koosolekute“ sisse seadmine (collegia pietatis). See aeg tõi tõesti suurte rahwahulkade, ka lihtinimeste ärkamist enesega kaasa ja igal pool tekkisid Jumaia sõna ümber usklikkude kogud.

Kõige suurem teene nende kogude korraldamisel on Hernhutil olnud. Zinzendorfi otsekohene aade ja tahtmine oligi: Lutheri mõtet tuumkoguduse kogumisest teostada.

Aga ei pietismil ülepea, ei Herrenhutil iseäralikult ei ole kirikus seda mõju olnud, mis neil oleks wõinud olla ja oleks pidanud olema: nad ei leidnud õiget wahekorda kirikuga. Nad talitasid wäga iseseiswalt ja kirik waatas ikka ikka waenuliselt nende töö peale ja hindas ikka nende tegewust, kui lahkusu tööd.

Niisamasugune lugu oli nii nimetatud „osaduseliikumisega“ (Gemeinschaftsbewegung), mis minewa aastasaja lõpul Saksamaal tekkis ja ka meie maal laineid lõi. Igalpool tõusid usklikkude kogud — aga mitte, kui kiriklikud asutused, waid „wabade seltside“ näol. Kus asi õnnestas, oli ka

wahekord kirikuga hea. Suuremalt osalt seisawad aga osadused „alliants" seisukohal, ehk on päris waenulikud kiriku wastu. Igatahes ei seisa need seltsid, nagu tuumkogudustega peaks lugu olema, mitte koguduse elu ja walitsuse keskpaigal.

Praegu on jälle usuärkamist märgata mõnedes kristlikkudes maades, kõigepealt nooruse seas. Ja just igatsus k i r i k u järele ou nooruse juures suur, nagu tähtis nooruse juht Saksamaal Erich Stange kahes kirjatükis: „Tulew kirik" ja „Noorus tulewa kiriku sees" seletab, mida tema ajakirjas „Pastoralblätter" 1924 № 9 ja 13 on ilmutanud. Igatsus kiriku järele on suur; aga praegune kirik ei ole noorte meele järele. T e m a l p u u d u b s ü d a; t e m a l p u u d u b t u u m k o g u d u s.

Tuumkoguduse tekkimine on just meie kodumaa kiriku, kõigepäält endise Liiwimaa sinodi siiamaani lahendamata probleemiks jäänud. Wõitlus Herrnhuti wastu ja tema allajäämine Liiwimaal on selle probleemi temale üles seadnud.

Wõitlus Herrnhuti wastu minewa aastasaja keskel oli üks mööda pääsemata asi: kõige paremad Liiwimaa õpetajad wõtsid selle üles ja wiisid ta läbi. Kahjuks mindi aga liig kaugele selles wõitluses, ja kahjuks ei ole midagi Herrnhuti asemele jõutud panna: t u u m k o g u d u s e d j ä i d k i r i k u p o o l t k o g u m a t a j a k o r r a l d a m a t a.

Eestimaal ei ole wõitlust olnud Herrnhutiga k i r i k u poolt, e i o l e k a s i i n m i d a g i s ü n d i n u d tuumkoguduste tekkimise suhtes. See küsimus ootab nõnda ka siin lahendamist.

Kas saame ülepea teda lahendada? Kas läheb meil korda, mis weel ühelgi ajal terwe kiriku ajaloo jooksul mitte ei ole korda läinud? Kas need kaks ühekorralist koguduse kuju lasewad endid ühendada: kirik ja osadus?

Näib, et meie praeguse aja kirik just sinna poole wälja areneda tahab, wähemalt ewangeeliumi kirik. Teed on temal selleks rajatud: 1) W a b a d u s o n t e m a l e a n t u d; ja 2) i g a t s u s s e l l e j ä r e l e o n i g a l p o o l p õ l e w. Kui Jumal taewast nüüd ka weel ühte annab, mis küll selle asja juures kõige tähtsam on: kui ta **inimesi** annab — siis wõime meie küll loota, et tagajärg saab olema ja tuumkogudused tekkiwad.

Ei tea, mis Jumal wõtab teha ja kuidas asjad kujunewad. Aga seda wõime kindlasti ütelda: T u u m k o g u d u s t e t e k k i m i s e m õ t e o t s u s t a b m e i e t u l e w i k u s a a t u s e ü l e. K i h e l k o n d a d e ü m b e r l o o m i n e e l a w a t e k s k o g u d s t e k s, s e e o n m e i e k i r i k u, s e e o n m e i e r a h w a **elu küsimus.**

**J. Hahl.**

# Toorus haigete wastu.

Kui toored wahel paganad oma haigete wastu olla wõiwad, seda kujutab üks juhtumine Uue-Guinea'st, mida misjonaar Kunze järgmiselt kirjeldab.

Kord käisin Papua-poisi saatel põlisest metsast läbi. Tee oli kitsas ja ühtegi inimest ei tulnud meile wastu. Olime juba hulga maad ära käinud siis nägime metsas onnikest, mis nii wilets ja korratu oli, et mina muidugi arwasin et tema sees enam keegi ei ela. Kuid urtsiku juurest parajasti mööda sammudes, kuulsin mingisugust häält, ja astusin sisse.

Mis ma nägin! Kõwa maa peal lamas wanapoolne naesterahwas, lugemata mädapaisete ja haawadega kaetud. Käed ja jalad olid nähtawasti äramädanenud; nii oli ta täitsa abita. Kohkunult küsisin poisi käest, kes mind saatis: „Kas siis mitte keegi selle õnnetuma eest ei hoolitse?" Tema kostis: „See naene kuulub selle küla alla, kust praegu tulime. Wahete wahel tuleb külast mõni laps siia ja toob wähe toidust haige jaoks; sellega ronib laps onni katusele ja laseb ta katuse aukudest maha langeda; — haige püüab siis kuidagi moodi ligi ulatada ja toidab ennast sel wiisil." — Igaüks saab aru, et haige mitte palju abi niisugusest toitmisest ei olnud saanud; ta oli alati hirmsas walus, koristamata ja abita, ja piinaw nälja surm oli temale kindel.

Kui misjoni jaamale tagasi jõudsin, jutustasin omastele sellest, mis ma olin näinud . . . Mu saatja aga, kes muidu wäga wiisakas ja armas laps oli, naeris . . . Ma küsisin ta käest, miks ta naerwat? Laps aga kostis: „Ma naeran sellepärast, et sa selle wana naesega nii wäga kaasa tunned."

Sellest näete, kui waesed — halastuse ja kaastundmise poolest — paganate südamed olla wõiwad ja kui wäga tarwis neile oleks T e m a g a tutwuneda, kes kõikide arst ja aitaja tahab olla . . .

K. K.

# Mille eest peaksid sina piiblit tänama.

Kord tuli reisija, — kaupmees — sakslane — neegrikülasse Aafrikamaal. Pealiku majasse astudes, leidis tema eurooplaste wiisi riietatud mehe toolil istuwat ja suurt raamatut lugewat, mis tema ees laua peal oli. Sarnast pilti ei olnud kaupmees weel kunagi näinud. Täis uudishimu waatas ta raamatu sisse ja tundis ära, et see piibel oli.

„Kuulge," — ütles tema nüüd pilgates, — „seda raamatut ei maksa enam lugeda; tema õpetus on meie maal ammugi läbi kukkunud, — kõik on pettus ja wale."

Rahulikult kostis pealik: „Mõni aeg tagasi olin metsik ja kawal mees ja elasin kõikide naabritega alatises sõjas; nüüd püsib igal pool rahu. Endisel ajal pidasin suuri jootusid ja olin ise alati joobnud, — nüüd olen karske. Endisel ajal peksin ja piinasin oma naisi, — nüüd elan õnneliku perekonna elu.

Ja kust tuli see muudatus? Ta tuli piiblist. Selle järel näitas pealik wõõrale suurt kiwi maja ligilähedal, ja seletas: „Waata, selle kiwi juures piinati ja tapeti endisel ajal kõiki walgeid mehi, kes iial meie maa piiridesse juhtusid tulema; ükskl neist ei pääsenud, — ka sinu elu oleks otsas, kui suur muudatus meil oleks tulemata jäänud; täna siis piiblit, kes meid uuteks inimesteks tegi, et sina alles elus oled!..." Häbiga lahkus reisija pealiku kojast.

K. K.

# Eesti Misjoni Seltsi

kirjandusosakonna väljaannetena on ilmunud ja Misjoni seltsi kaudu saada:

A. **Eesti M. S. Äratuskirjadest:**

1. **Väinö Havas** „Kudas saavutame puhta südametunnistuse?“ Soome keelest H. Põld . . . . . hind 5 m.
2. **A. Cordesi** j. H. Valma „Raamatute raamat. . . . . hind 20 „

B. **Eesti M. S. kirjastikust:**

1. **Ada Lee, Chundra Leela,** ühe India naiskristlase elulugu. . . hind 25 „
2. **J. K. H. Taylor Hingekarjane Hsi.** Ühe Hiina kristlase elulugu. Saksa keelest . . . . . hind 50 „

D. **Väikene Kristlik kalender 1925 a.** II aastakäik . . . . . hind 5 „

E. **Ajakirjad:**

1. „Meie Kirik“ 1921, 1922, 1923 ja 1924.
2. „Laste kirik“ I ja II aastakäik.

F. **Aasta raamat** I. 1923 ja II. 1924. hind 20 „

## Kui Teie

**Eesti Ev. Lutheruse kiriku arenemisest** huvi tunnete ja Ev. Lutheruse kiriku rajaja Dr. Martin Lutheri sihis ja vaimus puhta jumala sõna alusel ja meie kiriku usutunnistuse juhtnööri mööda seda arenemist tahate edendada ja toetada, siis

**lugege, tellige ja laotage laialt**

uusi lugejaid, tellijaid ja laialilaotajaid juurde muretsedes, **Eesti Misjoni Seltsi** poolt väljaantavat kristlikku nädalalehte

# „Meie Kirik“

**Äratushääl E. Ev. Lutheruse usu kogudustele.**

**Tellimishind:** 1/1 aastas postiga 300 m., postita 275 m.
1/2 „ „ 150 „ „ 140 „
1/4 „ „ 80 „ „ 70 „

Üksiku numbri hind 6 mrk.

„M. Kiriku“ lisana, aga eraldi tellitavalt, ilmub üks kord kuus laste jaoks:

## „Laste Kirik“

Hind: üksik nummer 4 mrk. 10 kaupa postiga à 40 mk. 10 eks., postita — 35; saja viisi 35 m. ja 30 m 100.
Aastakäik — postiga 50 m. postita 40 mrk.; ja 10 viisi 400 ja 350 mrk.; saja kaupa 3500 ja 3000 mrk.

Mõlemate lehtede toimetaja on **H. Põld.**

Teised toimekonna liikmed on **H. Kiiver, P. Nõum.**

„Meie Kiriku“ ja „Laste Kiriku“ **talitus on Tallinnas, Rüütli tän. nr. 13. Toimetaja** H. Põld elab Kose kirikumõisas ja toimetusesse puutuvad kirjad ja lehtedele trükkimiseks saadetavad käsikirjad palutakse otse Kosele saata. Toimetaja kõnetraat: Kose nr. 11.

**„M K“ ja „L. K.“ toimetus ja talitus.**

ZWETKOW & KITZEL
TALLINN, WENE TÄN. NR. 1